

De toekomst van buurtvaderschap

Professionalisering met behoud
van zeggenschap

Marjan de Gruijter, Trees Pels

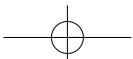
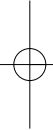
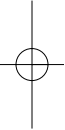
Verwey-Jonker Instituut

De toekomst van buurtvaderschap

Professionalisering met behoud
van zeggenschap

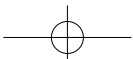
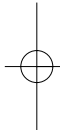
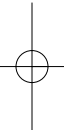
Marjan de Gruijter, Trees Pels

Verwey-Jonker Instituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Context van buurtvaderschap	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Pedagogisch vacuüm	9
2.3	Pedagogische vernieuwing	11
2.4	Buurtvaderschap	14
3.	Zes buurtvaderprojecten	17
3.1	Korte typering	17
3.2	Aanleiding tot het ontstaan	19
3.3	Opzet en ontwikkeling	20
3.4	Doel en doelgroep	23
3.5	Activiteiten	24
3.6	Samenwerkingsrelaties	29
3.7	Facilitering en ondersteuning	31
3.8	Resultaten en evaluatie	33
3.9	Toekomst van de projecten	34
4.	Conclusies en aanbevelingen	37
4.1	Kenmerken van de praktijk	37
4.2	Aanbevelingen	41
Bijlage 1	Geraadpleegde literatuur	45
Bijlage 2	Geraadpleegde personen	48
Bijlage 3	Zes buurtvaderprojecten	49
	Amsterdam. Buurtvaders Slotervaart/Overtoomse Veld	49
	Den Bosch. Buurtvaders Hambaken/Kruiskamp	51
	Rotterdam. Marokkaanse Vaders Rotterdam (MarVaR) Centraal Station	53
	Den Haag. Marokkaans Buurtvaderproject Al-Wasl, Laak	55
	Huizen. Buurtvaderproject Stad en Lande	57
	Lelystad. Buurtvaderproject, Atolwijk, Zuiderzeewijk, centrum.	58

1. Inleiding

Dit boekje biedt een doorkijk op een burgerinitiatief dat de laatste jaren veel aandacht trekt, omdat het wil bijdragen aan het oplossen van vaak heel zichtbare problemen rondom (allochtone) jeugd die het straatleven opzoekt: dat van de (overwegend Marokkaanse) buurtvaders.

Het eerste buurtvaderproject ontstond in april 1999 in Amsterdam-West. De belangrijkste aanleiding vormde het ordeverstoring gedrag van groepen Marokkaanse jongens. Ook de wens om verantwoordelijkheid als vaders-opvoeders (terug) te nemen in het publieke domein, en deze verantwoordelijkheid aan de omgeving te tonen, speelde een belangrijke rol. Het buurtvaderproject werd een succes en kreeg publieke erkenning door het winnen van de Hein Roethof prijs, evenals door het feit dat de vaders steeds meer gevraagd werden om op expertmeetings en in de media over hun werk te vertellen. Ook vanuit het buitenland werd belangstelling getoond.

Het Amsterdamse initiatief werd overgenomen in andere steden. Met name na '11 september' kwam de ontwikkeling van buurtvaderprojecten in een stroomversnelling. De toenemende intolerantie jegens en stigmatisering van islamitische groeperingen vormde hierbij een impuls. Ook de toenemende waardering - zowel binnen de gemeenschap als vanuit overheden - van de eigen verantwoordelijkheid van burgers, speelde hierbij een belangrijke rol. Deze waardering heeft zich op een aantal plaatsen vertaald in het faciliteren van de buurtvaders, bijvoorbeeld in de vorm van professionele en materiële ondersteuning.

Inmiddels bestaan er een kleine dertig buurtvaderprojecten, in de grote maar ook in middelgrote en kleinere steden verspreid over het land. Geleidelijk groeit de behoefte aan een zekere 'rationalisering' van de initiatieven, dat wil zeggen een beter inzicht in de succes- en faalfactoren en de werkzame bestanddelen van de methodiek. Daarbij gaat het niet om het maken van een blauwdruk die vervolgens van bovenaf sturend zou moeten zijn voor de verdere ontwikkelingen. De kracht van de buurtvaderprojecten ligt in het feit dat zij door de vaders/gemeenschappen zelf gedragen en ontwikkeld worden, in aansluiting op de lokale situatie en de behoeften van de jongeren en hun ouders. Het gaat om ondersteuning van deze 'beweging van onderop'.

Ten behoeve van de verdere ontwikkeling van het (Marokkaans) buurtvaderschap is een traject ingezet dat achtereenvolgens een conferentie (29 en 30 november 2003),

een onderzoek en terugkomdag 'waarop spijkers met koppen worden geslagen' omvat. Het gaat er daarbij om dat de initiatieven ondersteund en gefaciliteerd worden, al naar gelang de lokale behoeften. Volgens het verslag van de genoemde conferentie 'De kracht van eigen verantwoordelijkheid; over de rol van Marokkaanse buurtvaderprojecten in Nederland', is een systematische beschrijving nodig van de stand van zaken in uiteenlopende projecten en van de 'goede praktijken' die inmiddels tot stand kwamen. Zo kan een overzicht van bruikbare methodieken ontstaan waaruit de bestaande en nieuw op te richten projecten kunnen putten.

Op grond van deze aanbeveling is door Odyssee, Forum, Gemeente Den Haag en het Marokkaans-Nederlands Interactieteam Jeugd aan het Verwey-Jonker Instituut opdracht verleend tot een beschrijvend onderzoek, waarin ook aandacht is voor ervaren knelpunten en succesfactoren en voor de toekomstverwachtingen die bij de betrokkenen leven. De opdrachtgevers hebben het onderzoek inhoudelijk begeleid en in een expertmeeting de concepttekst becommentarieerd en aangevuld.

Dit boekje omvat de resultaten van het onderzoek en presenteert enkele aanbevelingen voor verdere ontwikkeling van het buurtvaderschap.

Leeswijzer

Ter inleiding op de concrete resultaten van het onderzoek, schetst hoofdstuk 2 de context waarin het buurtvaderschap zich ontwikkelt. Ingegaan wordt op de pedagogische leemten die de buurtvaders met hun optreden willen opvullen. Daarnaast besteden we aandacht aan de opvoedkundige vernieuwingen in de Marokkaanse gemeenschap. De buurtvaderprojecten vormen daar een onderdeel van, en met het oog op hun verdere ontwikkeling is een voortdurende aanpassing aan veranderende behoeften van ouders en jongeren van belang. Daarna worden in hoofdstuk 3 zes buurtvaderprojecten beschreven. Deze beschrijvingen, die gebaseerd zijn op interviews met buurtvaders en andere betrokkenen bij de projecten, geven inzicht in de manier waarop uiteenlopende buurtvaderprojecten functioneren.

In hoofdstuk 4 worden, voortbouwend op het kader in hoofdstuk 2 en op de feitelijke onderzoeksgegevens in hoofdstuk 3, een aantal belangrijke voorwaarden en succesfactoren geschetst waaraan buurtvaderprojecten zouden moeten voldoen om op de toekomst te zijn voorbereid.

2. Context van buurtvaderschap

Veiligheid staat hoog op de politieke agenda. En ook burgers noemen onveiligheid vaak als eerste in de rij van maatschappelijke problemen. Meestal wordt van de overheid, de politie en andere instellingen de oplossing verwacht. Maar ook de burgers zelf hebben daarin een verantwoordelijkheid. De buurtvaders vormen een belangrijk voorbeeld van een burgerinitiatief om de veiligheid in de eigen wijk te bevorderen, met name door overlastgevend gedrag van jongeren tegen te gaan. En, zoals de term buurt'vaders' al aangeeft, gebeurt dit vanuit een opvoedkundig perspectief.

Het voorliggende onderzoek beschrijft hoe de buurtvaders hierbij te werk gaan. Ter inleiding op de concrete resultaten van het onderzoek schetst dit hoofdstuk de context waarin het buurtvaderschap zich ontwikkelt. De belangrijkste aanleiding voor het buurtvaderinitiatief, opgezet vanuit de Marokkaanse gemeenschap, vormde de wens om het Marokkaanse motto 'Het kind van je buurman behandel je als je eigen kind' nieuw leven in te blazen. De vanouds vertrouwde informele steun en controle vanuit de wijdere gemeenschap is na de migratie goeddeels weggefallen. De buurtvaders zijn in dit gat, dit 'pedagogische vacuüm', gesprongen. Het ontstaan van dit vacuüm heeft nog meer oorzaken, zoals in paragraaf 2.2 wordt beschreven: de gezinsopvoeding, relaties van jongeren met de wijdere omgeving en samenwerking tussen het gezin en andere instituties laten eveneens gaten zien. Paragraaf 2.3 besteedt aandacht aan algemene ontwikkelingen rondom de opvoeding en behoeften aan opvoedingsondersteuning in de Marokkaanse gemeenschap, en daarmee aan de opvoedkundige context waarin de buurtvaders opereren. Paragraaf 2.4, tenslotte, richt de blik op het buurtvaderschap: een reconstructie van het vroegere (buurt)collectief, waarin pedagogische bemoeienis met jongeren centraal staat. Dit houdt in dat de buurtvaders in hun opvoedkundige optreden met de tijd mee moeten gaan om de jongeren te bereiken.

2.1 Inleiding

"Ik heb in mijn jeugd nooit problemen gekend. We hadden het niet breed, maar het hele dorp was niet bepaald rijk. Ik kon heel goed met mijn leeftijdgenoten opschieten. Een keer in de week kwamen we gezamenlijk in een huis van een bepaalde jongen die aan de beurt was. We kregen de hele dag te eten en lekker zoete thee en soms kregen we ook lekkere koekjes. Helaas zie je het hier in Nederland echter niet meer terug. Ik zie om mij heen dat kinderen heel agressief zijn, elkaar pesten en veel vechten. En als je gaat kijken waar het om gaat, om niets dus. Ik weet niet wat met de kinderen in Nederland aan de hand is. Toen ik nog in Marokko woonde beschouwde ik alle oudere mannen in het dorp als mijn vader. De oudere mannen in die tijd hadden dezelfde rechten als je eigen vader. Bijvoorbeeld als je niet luis-

terde kon je buurman je een tik geven en als je eigen vader er achter komt dat je onbeschoft ben geweest tegen de buurman dan kreeg je nog een voor je harses. Tegenwoordig zie je dat bij het geringste de kinderbescherming bij je op de stoep staat om je kind mee te nemen, want je bent zogenaamd een slechte vader". (Marokkaanse vader, 55 jr, 1e generatie)

Dit citaat uit recent onderzoek van Pels (2005) onder Marokkaanse vaders maakt duidelijk welke grote verandering de tijd én migratie naar Nederland voor ouders en kinderen kan meebrengen. 'Het kind van je buurman behandel je als je eigen kind': vroeger fungeerde het informele netwerk als een belangrijke medestander in de opvoeding. De buurt was één grote familie, waarin men elkaar hielp, controle uitvoerende op elkaars kinderen en voor continuïteit zorgde in de opvoeding. Opgroeiende jongens werden ook buiten het kerngezin opgevangen en zij werden zo nodig door de gemeenschap, met name de volwassen mannen, gecontroleerd en terechtgewezen.

In de migratiecontext is nog maar weinig van deze informele steun en controle vanuit het (buurt)collectief over. Marokkanen in Nederland kennen een relatief zwakke sociale cohesie, ook vergeleken met bijvoorbeeld Turken. Het gevolg is dat de Marokkaanse 'gemeenschap' minder in staat is tot werkzame sociale controle, die jongeren kan weerhouden van grensoverschrijdend gedrag en marginalisering (Vermeulen & Penninx, 1994). Voor zover van onderlinge controle sprake is, lijkt deze sterk de gedaante van roddel aan te nemen, die weerstand oproept. De sociale controle is negatiever van karakter geworden, en eerder gericht op het ontmoedigen van verandering en aanpassing dan op positieve ondersteuning (Van Gemert, 2002; Pels, 2003, 2005).

Vanwege het wegvallen van de gemeenschapszorg is de taaklast van individuele ouders veel zwaarder geworden. Er komt feitelijk veel meer op hen zelf aan. Vaders lijken dit nog als een groter probleem te ervaren dan moeders. Dit is te begrijpen uit hun speciale verantwoordelijkheid voor wat zich buitenshuis afspeelt, en voor de socialisatie van oudere zoons. Vooral de oudere pioniersgeneratie heeft moeilijk op de genoemde veranderingen kunnen inspelen. Het naar verhouding geringe ouderlijk toezicht op kinderen onder Marokkanen (b.v. Junger, Terlouw & van der Heijden, 1995) lijkt in hoge mate op het conto van deze oudere generatie geschreven te moeten worden. Vaders van de jongere generatie lijken zich scherper bewust te worden van het belang van een actievare betrokkenheid op en supervisie van hun kinderen (Pels, 2005), als belangrijke voorwaarden om overlastgevend gedrag en erger te voorkomen.

Ook de buurtvaderprojecten komen voort uit het groeiende inzicht dat een actieve opstelling geboden is. Om het functioneren van deze projecten te kunnen plaatsen volgt nu eerst een nadere omschrijving van het 'pedagogische vacuüm' dat de situatie van lastige (Marokkaanse) jongens vaak kenmerkt.

2.2 Pedagogisch vacuüm

In Nederland komt het opvoeden veel meer op de ouders zelf aan en kenmerkt de algemene omgangscultuur buitenshuis zich niet door wederzijdse ondersteuning, maar veeleer door een afkeer van bemoeienis; 'als je hier wat zegt krijg je gelijk een grote bek', aldus een Marokkaanse vader in het onderzoek van Pels (2005). In het publieke domein in Nederland is afzijdigheid troef geworden (zie ook Van den Brink, 2002). Zich inmengen in andermans' zaken geldt als bemoeizucht, als 'ouderwets'. Zoals een andere vader zegt: 'de Nederlanders zijn meer individualistisch dan de Marokkanen'. Het respect voor de ander, voor wat die te zeggen heeft, is afgenomen. Ook jongeren laten zich weinig meer aan de opmerkingen van ouderen gelegen liggen.

In Nederland worden kinderen niet meer op straat opgevoed, waarbij overigens wordt opgemerkt dat dit inmiddels ook voor Marokko minder opgaat. Dit betekent dat ouders hun kinderen minder 'aan de straat' kunnen overlaten, 'hier moet je echt je kinderen ook buitenshuis nog zelf opvoeden' om te voorkomen dat zij in een pedagogisch vacuüm terechtkomen.

Het risico van zo'n vacuüm is vooral groot in die (groot)stedelijke wijken waar jongeren zich sterk op het straatleven richten. Dit blijkt ook uit onderzoek van Pels (2003) naar overlastgevend gedrag van Marokkaanse jongens. De buurtsamenstelling is vaak weinig in het voordeel van de jongeren. Er is niet alleen weinig contact tussen allochtonen en Nederlanders in deze wijken, maar ook zijn de leef- en gezinsomstandigheden er doorgaans ongunstig. Jongeren die opgroeien in welvarender wijken brengen meer tijd door in het gezin, waar meer ruimte en vermaaksmogelijkheden voor ze zijn, of in georganiseerd vrijetijdsverband. Het gezinsleven kent voor hen een duidelijker 'structuur': kinderen worden er meer aan regels gebonden en buiten staan zij aan minder druk bloot van leeftijdgenoten. Jongeren die meer op straat leven hebben vaak minder binding met het gezin en andere (opvoedende) instituties daarbuiten. Zij leven meer in de vriendengroep.

Een andere reden om het gezin te ontvluchten, naast het gebrek aan vermaaksmogelijkheden, kan liggen in een restrictieve, hardhandige opvoeding, waarin weinig positieve aandacht gegeven wordt. Uit het genoemde onderzoek komen (soms ernstig) verstoorde onderlinge relaties in het ouderlijk gezin als een belangrijke oorzaak van lastig gedrag naar voren. Dergelijke problematiek treedt met name op in gezinnen van de pioniersgeneratie. De betreffende ouders ervaren vaak een grote culturele afstand tot de omgeving en vrezende invloed daarvan op hun kinderen. Dit wantrouwen werkt door in angst voor respectverlies en in wantrouwen jegens de kinderen, die immers voor een belangrijk deel in deze gevreesde omgeving opgroeien. Verstarring en verharding in de opvoeding kan het gevolg zijn, waarbij ouders bovendien hun kin-

deren nauwelijks (kunnen) steunen in het vinden van hun weg in de Nederlandse omgeving. In de visie van de jongens speelt een gebrek aan steun, in combinatie met soms harde repressie, een belangrijke rol in het ontstaan van lastig gedrag op straat. Opmerkelijk is dat zij het daarbij vooral over hun vaders hebben. Vaders zijn de baas in het gezin en verantwoordelijk voor het gedrag van hun zonen buitenshuis (zie ook Pels, 1998b), en vooral met hen komt het tot spanningen en conflicten daarover. Binnen houden de jongens zich meestal rustig omdat de regels van respect dat eisen, maar zoals zij zelf zeggen kan dan de opgekropte frustratie zich buiten ontladen.

In de perceptie van de jongens staat verlies aan zelfbeheersing op straat dus in verband met een repressief gezinsklimaat. Ook Werdmölder (1990) heeft in zijn onderzoek onder marginaliserende Marokkaanse jongens op deze samenhang gewezen. De opvoedingsonmacht waarvan in deze gezinnen sprake is staat sterk in verband met migratieproblemen. Het zou niet terecht zijn een directe relatie te leggen met de Marokkaanse opvoedings- of omgangscultuur op zichzelf. Daarin geldt sociale wijsheid, die ook zelfbeheersing veronderstelt, namelijk als een belangrijke leidraad (Pels, 1991, 1998a). In recent onderzoek onder Marokkaanse en Nederlandse scholieren is dan ook geen verschil in de mate van 'interne beheersingsoriëntatie' gevonden (Huiberts, Meeus, Oosterwegel & Vollebergh, 2002).

Naast hun ouders ervaren de jongens ook van hun oudere landgenoten weinig steun. De interventies van hun kant, zo die al plaatsvinden, worden eerder als negatieve vorm van controle opgevat. De manier waarop oudere landgenoten jongeren aanspreken speelt eveneens een rol. Volgens de jongens is een benadering vanuit respect niet gangbaar en is de houding vaak autoritair, waardoor hun geneigdheid tot luisteren afneemt.

Een belangrijke probleem ligt verder in de negatieve relaties met de bredere omgeving. De jongens ervaren intolerantie van omwonenden, scherpe controle van de kant van politieagenten en controleurs in het openbaar vervoer, discriminatie in winkels en disco's, negatieve beeldvorming en stigmatisering in de media. In de woorden van één van hen is er sprake van 'een muur van wantrouwen', die er toe kan leiden dat zij lak krijgen aan de omgeving en daar heersende regels. Gezagsdragers confronteren ook blijkens de literatuur risicogroepen onder jongeren meer dan anderen met controles en sancties (RMO, 1998) en dit gaat eveneens voor Marokkaanse jongens op. Naast de politie kan dit bijvoorbeeld ook voor contacten met leerkrachten gelden (Pels, 2002; Berenst, Hajer & Koole, 2001). Op school zijn Marokkaanse mét Turkse leerlingen relatief vaak slachtoffer van pesterij en uitsluiting door medeleerlingen, hetgeen hun zelfwaardering negatief beïnvloedt (Verkuyten & Thijs, 2002). Opiniepeilingen onderstrepen de lage status van Marokkanen, evenals een

groeïende intolerantie jegens moslims (Van Oudenhoven, 2002, resp. SCP, 1998). Ervaringen met stigmatisering als Marokkaan en/of moslim, die steeds opnieuw gevoerd wordt door mediaberichten over de problemen in een deel van de gemeenschap, zijn voor veel Marokkaanse jongeren dagelijkse kost geworden. Op straat treffen jongeren een omgangscultuur aan die zich, naast de reeds genoemde 'cultuur van afzijdigheid', kenmerkt door een 'assertieve levensstijl', van opkomen voor de eigen persoon en rechten (Van den Brink, 2002). Bij allochtone jongeren (lees: vooral jongens) lijkt in deze context eerder van 'over-integratie' dan van een gebrek daaraan sprake: mede onder invloed van de 'meegebrachte' cultuur van mannelijkheid kunnen zij gemakkelijk doorschieten in overmatige (agressieve) assertiviteit. Dit geldt tegenwoordig sterk voor Marokkaanse jongens, die sneller individualiseren dan bijvoorbeeld Turkse leeftijdgenoten (Dagevos, Gijsberts & Van Praag, 2003). Marokkanen hebben ook het meest te maken met stigmatisering op etnische basis, hetgeen hun binding met -en respect voor- de 'buitenwacht' bepaald niet bevordert. Jongeren die zich op het straatleven richten komen vaak uit gezinnen die op grote afstand staan van de andere instituties die jeugd tot hun zorg rekenen (politie, welzijn, jeugdhulpverlening, school) (zie bijvoorbeeld Nijsten, Geense, Pels & Vollebergh, 2002). Er kan zelfs wantrouwen leven ten aanzien van deze instituties, vanwege de mening dat zij de pedagogische functie van het gezin, zoals ouders die zien, eerder ondermijnen dan ondersteunen. Een effectieve wisselwerking tussen het gezin en de instituties ontbreekt eveneens doordat de 'toegankelijkheid' van voorzieningen te wensen overlaat en professionals vaak weinig open staan voor de behoeften van de gezinsleden zelf. Al met al kan gesproken worden van een gebrekkige 'pedagogische infrastructuur'. Jongeren in de meer problematische categorie weten nogal eens gebruik te maken van het heersende gezagsvacuüm en de partijen slim tegen elkaar uit te spelen. Dit wordt hen ook gemakkelijk gemaakt vanwege de onbekendheid en het wantrouwen dat over en weer speelt. Ouders en vertegenwoordigers van de instituties buiten het gezin ondermijnen daardoor elkaars gezag in plaats van het te ondersteunen.

2.3 Pedagogische vernieuwing

Het geschetste scenario is zeer somber en geldt, het zij nogmaals benadrukt, voor een fractie van de Marokkaanse gezinnen/jongeren. De Marokkaanse gemeenschap staat intussen niet stil. Mede onder invloed van de problemen van marginalisering onder Marokkaanse jongens, komen ook pedagogische vernieuwingen tot stand. Dit geldt in de eerste plaats het opvoedende gedrag van individuele ouders/vaders, de wijze waarop zij de steun van en controle en toezicht op hun kinderen gestalte geven. Pels (2005) laat zien dat

Marokkaanse vaders meer overleg met en een nauwere betrokkenheid bij kinderen tot de grootste verschuivingen rekenen ten opzichte van de opvoeding die vroeger plaatsvond. Naast de toenemende mondigheid van kinderen speelt ook een rol dat ouders er in Nederland, vanwege de fragmentarisering van hun informele netwerk, veel meer alleen voor staan. De vaders die de meeste verandering signaleren zijn hoger opgeleid en behoren tot de jongere generatie.

De band met de kinderen wordt door een - tot de oudere generatie en lager opgeleiden behorend - deel gekenmerkt als een van respect en een zekere afstand. Het deel dat de band als open en vriendschappelijk beschrijft neemt echter wel toe. Wel zijn er grenzen aan de openheid, zoals het meest duidelijk geldt voor onderwerpen die raken aan seksualiteit. Jongeren uit eerder onderzoek (Pels, 1998a) rapporteerden nogal wat barrières in de communicatie met hun vader; van emotionele uitwisseling lijkt nog relatief weinig sprake.

De stijl van controle die vaders hanteren varieert, net als geldt voor de moeders, van autoritair tot open met mengvormen daartussen. Vaders bewegen zich duidelijk in de richting van een meer 'autoritatieve' opvoeding: om het gedrag van kinderen te reguleren wordt steeds meer gebruik gemaakt van redeneren en uitleg geven, naast directe machtsuitoefening door middel van dreigen, waarschuwen en straffen. Het praten met kinderen, voorheen bepaald niet altijd vanzelfsprekend, heeft zijn intrede gedaan als methode om hen bij te sturen en te corrigeren.

Naarmate kinderen ouder worden, krijgen ze meestal wat meer ruimte. Toezicht, als meer indirecte vorm van controle, wordt van groter belang. Met name de hoger opgeleiden en vaders van de jongere generatie zijn zich sterk bewust van de noodzaak van een actief persoonlijk volgen van hun opgroeiende kinderen, waarbij ook de vormgeving aan het opvoedingsdoel van 'verantwoordelijkheid' gestalte krijgt: zij geven hun kinderen de ruimte om te leren, maar zien er nauwlettend op toe dat zij binnen de overeengekomen grenzen blijven en grijpen zo nodig in.

De parallel met de visie van Marokkaanse jongens op de rol van vaders in het voorkomen van lastig gedrag is opmerkelijk. Ook volgens hen doen vaders er beter aan ze ruimte te geven, en te begeleiden in het leren omgaan met vrijheden, dan de teugels strak aan te trekken (Pels, 2003). De cruciale vraag is hoe zij individueel met de relatieve vrijheid op straat moeten (leren) omgaan, en de spanning oplossen tussen de druk die van de vriendengroep uitgaat en hun persoonlijke verantwoordelijkheid. In principe moeten Marokkaanse jongeren geacht worden deze spanning het hoofd te kunnen bieden: 'sociale wijsheid' en verantwoordelijkheid staan immers onder Marokkanen als waarden hoog aangeschreven. In de ogen van de jongens neemt zelfcontrole toe met de leeftijd, en door vallen en opstaan. Vooral vaders zouden dit proces kunnen hel-

pen bevorderen door meer communicatie en het begeleid bieden van ruimte om zelfstandig keuzen te leren maken. Jongeren moeten de kans krijgen de vaardigheden daartoe te leren. Een belangrijke manier is om hen meer verantwoordelijkheid toe te kennen bij de te maken keuzen en inrichting van hun leven en omgeving.

Een en ander betekent echter niet dat moeders een verwaarloosbare rol spelen. Uit het opvoedingsonderzoek van Pels (1998a en 2005) blijkt dat zij vaak meer bijdragen aan de controle en supervisie van hun (oudere) kinderen dan op grond van de traditionele taakverdeling zou worden verwacht. Moeders nemen ook nogal eens de positie in van bemiddelaar tussen vaders en kinderen; zij zijn de 'advocaat waar vaders de 'rechter' zijn. Omdat moeders feitelijk vaak meer vat op hun kinderen hebben, pleitte de Commissie Marokkaanse Jeugd van het Ministerie van Justitie voor een prominenter rol voor hen in de preventie van marginalisering en criminaliteit (1998). Recentelijk deed de Amsterdamse wethouder voor Integratie, Aboutaleb, hetzelfde naar aanleiding van de moord op Van Gogh.

Naast de socialiserende rol van volwassenen wordt ook die van oudere kinderen in het gezin en van leeftijdgenoten in Marokkaanse kring expliciet erkend. Broers en zussen nemen al vroeg deel aan de opvang en het leren van de jongeren in het gezin en ook vrienden wordt veel invloed toegeschreven, met name vanaf de puberteit. Kritisch omgaan met de keuze van vrienden geldt als een belangrijke manier om aan negatieve invloeden te ontkomen. Omgekeerd kunnen vrienden ook waardevol zijn vanwege hun positieve bijdrage aan de socialisatie. Hoger opgeleide ouders en die van de jongere generatie neigen ertoe hun kinderen, ook zoons, meer in de gaten te houden en te binden aan georganiseerde vrijetijdsbesteding. Eén van de redenen is dat in de Nederlandse context meer vrees ontstaat voor de schade die leeftijdgenoten, ook bij een goede gezinsopvoeding, kunnen aanrichten. Niettemin staat het buiten kijf dat de rol van vrienden naast die van ouders expliciet wordt erkend.

De geschetste pedagogische ontwikkelingen zijn van belang omdat zij de context vormen voor de pedagogische innovatie die in dit onderzoek centraal staat, het buurtvaderschap. Het buurtvaderschap kan niet los van deze algemene ontwikkelingen worden gezien. De buurtvaders richten zich vooral op jongeren, maar ook op hun ouders, of op bemiddeling tussen beide partijen. In dat verband zijn onderzoeksbevindingen over de behoeften aan ondersteuning bij ouders, en hoe deze ondersteuning er uit zou moeten zien, eveneens van belang.

Marokkaanse moeders en vooral Marokkaanse vaders hechten er blijkens de recente opvoedingsonderzoeken (Pels, 1998a, 2005) aan opvoedingszaken

informeel, en liefst binnen de familie, te regelen. Zij stellen echter ook grenzen aan (familiale) invloeden van buiten op het gezinsleven, namelijk waar het op de opvoeding van de kinderen aankomt. De opvoeding geldt in toenemende mate als een aangelegenheid voor het kerngezin. Met name vaders blijken niet graag te worden aangesproken op het gedrag van hun kinderen, of op hun opvoeding, al zeker niet publiekelijk. Vaders zullen in het openbaar niet snel 'toegeven dat ze te laat zijn met de opvoeding', of geneigd zijn 'de hand in eigen boezem te steken'. Dit geldt vooral vaders van de oudere generatie. Zij zijn sterker geneigd de oorzaken van problemen buiten zichzelf te leggen en de privé-sfeer af te schermen. De jongere generatie staat meer open voor vernieuwing.

Het is niet zo dat de vaders geen behoeften aan opvoedingsondersteuning hebben. Tegenover informatieve steun van buiten staan zij overwegend positief, mits zij zelf kunnen bepalen of en hoe zij opgedane inzichten toepassen. Naast discussieprogramma's op tv geniet uitwisseling met andere ouders, al dan niet ingeleid door een deskundige, dan ook de grote voorkeur. Daarbij moet niet dwingend voorgeschreven worden, maar gewerkt worden vanuit de vragen en behoeften die de vaders zelf aandragen; ook dient de uitwisseling geen al te persoonlijk karakter te krijgen. Volgens zowel moeders als vaders zal meer algemene uitwisseling van ervaringen beter werken dan eenrichtingsverkeer, dan informatie of adviezen 'met de wijsvinger'.

2.4 Buurtvaderschap

De Marokkaanse buurtvaderprojecten, waarvan Nederland er inmiddels zo'n kleine 30 telt, vormen een pedagogische vernieuwing die neerkomt op een heruitvinding van de traditionele collectieve aanpak. Van oudsher is een belangrijke controlerende en socialiserende rol weggelegd voor het bredere collectief buiten het kerngezin. Ook (conflict)bemiddeling, bijvoorbeeld tussen jongeren en hun ouders, kan hiertoe behoren. Binnen dit collectief nemen volwassen mannen een voorname plaats in als het om opgroeiende jongens gaat.

De buurtvaderprojecten zijn niet te zien als een pure reproductie van traditionele praktijken, om te beginnen wat de organisatie betreft. Terwijl de collectieve sociale steun en controle van oudsher als het ware tussen de bedrijven door plaatsvonden, gaat het nu om doelgerichte activiteiten binnen daartoe speciaal georganiseerde verbanden. Ook neemt de samenwerking met derden een ander karakter aan. Waar vroeger veel opgelost werd in informele kring, vindt nu veelal samenwerking plaats met reguliere instituties als politie en welzijnswerk. Nieuw ten opzichte van de Marokkaanse situatie is de institutionele context: er is sprake van een veel grotere plaats voor - een wijdvertakter systeem van - formele voorzieningen in het verlengde van de opvoeding in het gezin. De

betrokken buurtvaders (veelal vrijwilligers, soms bezoldigd) ondergaan zelf ook een zeker professionaliseringsproces.

Ook inhoudelijk lijken er belangrijke veranderingen op te treden. Er is geen sprake van een exacte reproductie van de functie van het informele netwerk en van de pedagogische verhoudingen die vroeger gangbaar waren. Zoals het openingscitaat illustreert, bestond de traditionele opvoedende bijdrage vanuit de omgeving niet alleen uit toezicht en repressieve maatregelen, maar ook uit steun en opvang, hoe informeel ook. In de buurtvaderprojecten kunnen beide typen functies eveneens onderscheiden worden. Enerzijds kan het gaan om bijdragen aan de bestrijding en preventie van ordeproblematiek, door communicatie met jongeren/ouders en bemiddeling tussen de jongeren/hun ouders en de politie, of meer verdergaande samenwerking met de politie. Anderzijds kan het accent liggen op het opheffen van het 'pedagogische vacuüm' rondom jongeren door een relatie en communicatie aan te gaan met de jongeren, en hun ouders, in opvoedende zin en door vanuit hun wensen en behoeften te bemiddelen met het aanbod van reguliere (onderwijs- en welzijns)voorzieningen. De functies van steun en controle blijven hiermee gehandhaafd, maar er is het een en ander bij gekomen.

Zo gaat het niet alleen om een bijdrage aan de controle en socialisatie van jongeren, maar verhouden buurtvaders zich ook manifest tot de wijdere maatschappij. Zij willen bijdragen aan verbetering van de beeldvorming en soms ook meer concreet aan verbetering van de verhoudingen in de buurt. Zij geven op hun manier vorm aan 'gedeeld burgerschap', tegenwoordig een centraal begrip in het integratiebeleid. Het geeft uitdrukking aan de opgave om tot een gemeenschappelijk gedragen verantwoordelijkheid voor de Nederlandse samenleving te komen. Enerzijds betreft dit het onderschrijven van de waarden van de pluriforme, democratische rechtsstaat, anderzijds het leveren van een bijdrage aan de (sociale cohesie in de) samenleving, zoals minister Verdonk in de buurtvaderconferentie van 2003 'De kracht van eigen verantwoordelijkheid' benadrukte.

De buurtvaders fungeren dus niet meer uitsluitend als een opvoedkundig verlengstuk van het kerngezin. Zij verrichten feitelijk ook een vorm van jongerenwerk, in de zin zoals recent door Spierings en Steketee (2004) beschreven: 'Contacten leggen met jongeren, aanwezig zijn in de buurt, signaleren van onvrede, het schakelen tussen groepen jongeren en tussen jongeren en instanties zijn kernkwaliteiten van het jongerenwerk. Een essentieel kenmerk van het jongerenwerk is het contact met de jongeren zelf. De jongerenwerker heeft een samenbindende functie daar waar de samenleving dat niet meer durft en de politie niet voor elk wissel wil optreden. Het betrekken van jongeren bij activiteiten vinden veel gemeenten een belangrijke rol voor het jongerenwerk.

De jongerenwerker vervult de functie van bruggenbouwer of derde partij-rol, waarin hij of zij kan zorgen dat jongeren de kans krijgen daadwerkelijk te participeren in bijvoorbeeld het stedelijke vernieuwingsbeleid'.

Tenslotte is ook de aard van de pedagogische verhoudingen aan verandering onderhevig. Vroeger was de houding van volwassenen ten opzichte van jongeren sterk autoritair van aard. Een van de belangrijkste punten van kritiek op het buurtvaderschap betreft de veronderstelling dat het gaat om herstel van een achterhaalde gezagsrelatie. De vader-zoonrelatie is, volgens de auteur van deze kritiek Van Gemert (2002), juist een onderdeel van het probleem. Een op senioriteit gestoelde benadering waarbij de oudere de jongere vertelt hoe het hoort, is niet meer van deze tijd. In deze reactie ligt de suggestie besloten dat het accent in de buurtvaderprojecten ligt op toezicht en repressie en niet op steun én dat de standaard benadering van jongeren autoritair is.

Uit het navolgende overzicht van de activiteiten en werkwijze van de buurtvaders in de zes geselecteerde projecten zal blijken dat het tegendeel eerder waar is (zie ook Nota, 2000). Hoewel ons onderzoek geen harde uitspraken toelaat over de pedagogische praktijk, aangezien wij slechts informatie hebben over gedrag zoals dat door de betrokkenen is gerapporteerd, blijkt een sterk bewustzijn aanwezig van het risico van een autoritaire houding en van het belang van een respectvolle benadering van jongeren.

3. Zes buurtvaderprojecten

In dit hoofdstuk worden zes buurtvaderprojecten besproken. Doel hiervan is om vanuit de praktijk inzicht te geven in de doelstellingen, methodieken en resultaten van buurtvaderprojecten in Nederland. De projecten zijn geselecteerd aan de hand van een aantal criteria: diversiteit naar probleemvisie en aanpak (accent op controle dan wel op een bredere opvoedende benadering), de looptijd (oude-nieuwe initiatieven), de spreiding (grote-middelgrote steden) en de aard van de organisatie en samenwerkingsverbanden. De buurtvaderprojecten verschillen op een aantal punten, maar hebben met elkaar gemeen dat vaders zich in de eigen buurt/wijk gezamenlijk inspanssen, in de eerste plaats ten behoeve van (hun) kinderen.

De volgende buurtvaderprojecten zijn geselecteerd en onderzocht:

- * Amsterdam. Buurtvaders Slotervaart/Overtoomse Veld
- * Den Bosch. Buurtvaders Hambaken/Kruiskamp
- * Rotterdam. Marokkaanse Vaders Rotterdam (MarVaR) Centraal Station
- * Den Haag. Marokkaans Buurtvaderproject Al-Wasl, Laak
- * Huizen. Buurtvaderproject Stad en Lande
- * Lelystad. Buurtvaderproject, Atolwijk, Zuiderzeewijk, centrum.

De geselecteerde projecten zijn in kaart gebracht aan de hand van diverse informatiebronnen. Als schriftelijk materiaal voorhanden was, is dit gebruikt. Hetzelfde geldt voor informatie op het internet. Vervolgens zijn aanvullende interviews gehouden met buurtvaders, de coördinator (van het project), de betrokken welzijnsorganisatie en de politie. In dit hoofdstuk wordt op basis van de interviews met de buurtvaders én de professionals nagegaan wat sterke en zwakke kanten zijn van de zes buurtvaderprojecten. Effectmeting en evaluaties ontbreken goeddeels¹: het gaat hier dus voornamelijk om de ervaringen van de betrokkenen. Deze ervaringen worden besproken aan de hand van een aantal onderwerpen waarmee elk buurtvaderproject te maken krijgt, of heeft gekregen, zoals de ontwikkeling van het project, de uitvoering van activiteiten, samenwerkingsrelaties en ondersteuning.

Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een kort overzicht van de ambities die buurtvaders en betrokken professionals hebben voor de toekomst. Voor een beschrijving per project zie bijlage 3.

3.1 Korte typering

Het buurtvaderproject in Amsterdam Overtoomse Veld is het oudste en eerste buurtvaderproject in Nederland. De andere buurtvaderprojecten zijn geïnspireerd door de Amsterdamse buurtvaders. Het project in Overtoomse Veld start-

te in het voorjaar van 1999. Vrij kort daarna is het buurtvaderproject in Den Bosch van start gegaan. Daarna volgden in 2002 Rotterdam, Huizen en Den Haag. In maart 2003 tenslotte kwam het buurtvaderproject in Lelystad van de grond. Vijf projecten zijn gelokaliseerd in een specifieke buurt of wijk. Soms heeft uitbreiding plaatsgevonden naar een andere (aanpalende) buurt of wijk in de stad. Rotterdam vormt een uitzondering: dit buurtvaderproject is gesitueerd op het Centraal Station. Alle zes projecten richten zich op Marokkaanse jongeren. Meestal gaat het om Marokkaanse jongens. Een aantal projecten noemen echter ook Marokkaanse meisjes, Marokkaanse ouders en de buurt(bewoners) als doelgroep.

Het aantal buurtvaders per project is divers: In Rotterdam zijn er bijvoorbeeld vier buurtvaders actief. In de overige projecten varieert het aantal buurtvaders van zeven tot twintig. Van de buurtvaders, die allen een Marokkaanse achtergrond hebben, behoort de meerderheid tot de eerste generatie Marokkanen in Nederland. In Amsterdam, Huizen en vooral Lelystad zijn ook vaders uit de tussen- en tweede generatie actief. Er zijn buurtvaders met een betaalde (full-time) baan, en buurtvaders die geen werk (meer) hebben. Het overgrote deel van de buurtvaders is vrijwilliger. In Den Haag Laak en op het Rotterdamse Centraal Station wordt gewerkt met (gesubsidieerde) betaalde krachten. In Rotterdam zijn de buurtvaders allen in loondienst, terwijl in Den Haag, naast een groep vrijwilligers een viertal buurtvaders te vinden zijn met een ID-baan.

Enkele feitelijke gegevens over de zes onderzochte projecten

	Amsterdam	Den Bosch	Rotterdam	Den Haag	Huizen	Lelystad
Start	April 1999	1999	Maart 2002	Sept. 2002	April 2002	Maart 2003
Locatie project	Overtoomse Veld	Hamlaken, Kruiskamp	Centraal Station	Laak	Stad en Lande centrum	Atolwijk, Zuiderzeewijk,
Doelgroep project	Marokkaanse jongeren, hun ouders en buurt	Marokkaanse jongeren	Marokkaanse jongens en meisjes	Marokkaanse jongeren	Marokkaanse jongens, vaders en actieve wijkbewoners	Marokkaanse jongeren
Aantal buurtvaders	+/- 20	7	4	15	11	14
Etnische achtergrond	Marokkaans	Marokkaans	Marokkaans	Marokkaans	Marokkaans	Marokkaans
Generatie buurtvaders	Eerste en 1,5 generatie	Eerste generatie	Eerste generatie	Eerste generatie	Eerste en tweede generatie	Voomamelijk 1,5 en tweede generatie

3.2 Aanleiding tot het ontstaan

De directe aanleiding tot het ontstaan van het eerste buurtvaderproject in Amsterdam Overtoomse Veld was een incident in 1998 tussen Marokkaanse jongeren en de politie. Marokkaanse buurtbewoners trokken zich de berichtgeving hierover sterk aan. Er werd gesproken over no-go area's en ouders die hun kinderen niet goed zouden opvoeden. Een aantal vaders, aangesloten bij de Stichting Al Mawadda, besloot in de avonden in de buurt te surveilleren, zodat ze de jeugd konden aanspreken op eventueel wangedrag. De vaders wilden dus bijdragen aan het bestrijden van overlast, maar ook aan het weg nemen van het negatieve beeld dat was ontstaan over Marokkaanse jongeren (en Marokkanen in het algemeen). Tenslotte vonden de buurtvaders dat het welzijnswerk er niet goed in slaagde om Marokkaanse jongeren te bereiken en aan te pakken.

Ook bij de meeste andere onderzochte buurtvaderprojecten vormden overlast, of ongeregelde heden voor Marokkaanse vaders een aanleiding om te starten. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het buurtvaderproject op Rotterdam Centraal Station en het buurtvaderproject in Huizen, dat in eerste instantie tot doel had overlast bij een winkelcentrum te bestrijden.

Het begrip 'overlast' heeft overigens een heel scala aan betekenissen. In een evaluatie van het buurtvaderproject in Huizen wordt het onderscheid gemaakt tussen onbewust overlastveroorzakend gedrag van jongeren en evident overlastgevend (crimineel) gedrag: *"Jongeren zien niet altijd dat hun gedrag tot klachten leidt. In sommige situaties, samenscholing, een praatje maken, op het hek zitten, is dit ook moeilijk uit te leggen. In andere situaties, zoals vernielingen, lawaaioverlast, brommers rijden op de stoep, enzovoort, weet iedere individuele jongere wel dat dit niet toelaatbaar is. Dat ze zich anders gedragen is vooral gegeven door de groepsdruk met de daarbij behorende groeps codes"*.

In Lelystad vormde naast overlast, ook het negatieve imago van Marokkaanse jongeren een belangrijke motivatie om het buurtvader project te starten. In Den Haag Laak werd het buurtvaderproject juist ontwikkeld om overlast en problemen tussen jongeren en politie te voorkómen.

De buurtvaders van Den Haag Laak stelden zichzelf vooral tot doel om een brug te vormen tussen ouders en (hun) kinderen, en tussen buurtbewoners onderling. De verwachting was dat de leefbaarheid en de veiligheid van de buurt hierdoor zou verbeteren.

In Den Bosch waren eind jaren negentig al Marokkaanse buurtcomités opgericht die de sociale relaties tussen buurtbewoners moeten verbeteren. Vanuit een van deze buurtcomités is een buurtvaderproject gestart, dat zich speciaal richtte op de doelgroep van Marokkaanse jongeren.

3.3 Opzet en ontwikkeling

Bij het starten van een buurtvaderproject zijn verschillende fases te onderscheiden: het idee om als vaders/burgers iets in de wijk te gaan doen moet worden uitgewerkt in een projectplan. Daarbij worden organisaties in de buurt of wijk betrokken. Ook moet gezorgd worden voor betrokkenheid van voldoende buurtvaders (werving). Tenslotte is ook het creëren van vertrouwen bij de jongeren, de ouders en de buurtbewoners een belangrijke zaak.

Van idee naar projectplan

Zoals eerder is opgemerkt zijn de buurtvaderprojecten in Den Haag, Huizen, Den Bosch, Rotterdam en Lelystad allemaal in meer of mindere mate geïnspireerd door het eerste buurtvaderproject in Amsterdam Overtoomse Veld. Een aantal buurtvaderprojecten hebben ter oriëntatie dan ook een excursie georganiseerd naar de Amsterdamse buurtvaders, of deze buurtvaders uitgenodigd om te komen vertellen over hun project.

In Den Bosch en Den Haag was het idee om een buurtvaderproject te starten afkomstig vanuit de Marokkaanse gemeenschap (respectievelijk vanuit de Marokkaanse buurtcomités en het Laakse Vadercentrum). De plannen voor een buurtvaderproject kwamen dus van onderop. In Huizen en Lelystad ontstonden de eerste ideeën voor een buurtvaderproject juist bij gemeente en/of politie, die vervolgens de Marokkaanse gemeenschap probeerde te betrekken bij het idee. Het idee kwam hier dus aanvankelijk 'van bovenaf'. Een buurtvaderproject is echter typisch een burgerinitiatief en zowel in Huizen als in Lelystad moest lang en grondig worden gepraat om ervoor te zorgen dat de betrokken vaders de 'eigenaren' werden van het project. De twee gemeenten stonden hier overigens positief tegenover. In Lelystad bijvoorbeeld werd na een eerste negatieve reactie van de Marokkaanse gemeenschap op de lancering van het idee voor een buurtvaderproject door de gemeente, besloten om een groep vaders zélf aan de slag te laten gaan. Deze vaders stelden vervolgens eigen plan van aanpak op - een karwei dat veel tijd kostte en veel onderling overleg vergde. Toen het plan klaar was, presenteerden zij dit plan aan de gemeente, die positief reageerde. Met dit plan is men vervolgens naar tevredenheid van alle partijen, aan de slag gegaan. Een buurtvader zegt: "Eigenlijk is het heel simpel: het komt van de Marokkaanse gemeenschap zelf. Niet van de gemeente of van andere instanties. Het is iets van ons, daarom vinden we het ook heel leuk om te doen". Het project Marokkaanse vaders van Rotterdam Centraal wijkt qua ontstaansgeschiedenis af van de andere projecten: Al vanaf de start is het bureau Veiligheid betrokken en is vanwege de zwaarte van de problemen in en om het Centraal Station besloten om alleen te gaan werken met betaalde krachten. Overigens is door Bureau Veiligheid bij het ontwikkelen van het projectplan

overleg gevoerd met leden van de Marokkaanse gemeenschap.

Voor alle buurtvaderprojecten geldt dat veel tijd nodig is voor het omzetten van het idee om als vaders iets te doen, naar een concreet projectplan. De meeste buurtvaderprojecten hebben er in deze fase voor gekozen om professionele ondersteuning te zoeken bij gemeente, welzijnsinstelling of politie, ook omdat de buurtvaders kennis en vaardigheden missen die belangrijk zijn bij het werken als vrijwilliger in buurt of wijk. In Den Bosch bijvoorbeeld was sprake van intensieve ondersteuning en begeleiding vanuit de welzijnsinstelling. De ondersteuning bestond uit het trainen van kennis en vaardigheden, zoals concrete doelstelling vaststellen, vergaderen, samenwerken met instellingen, etc. In Rotterdam en Den Haag zijn trainingen verzorgd door de politie. Ook Odyssee heeft bij diverse projecten ondersteuning geboden bij de uitwerking van het buurtvaderprojectplan.

De werving van buurtvaders

Het succes van de werving van buurtvaders lijkt af te hangen van de mate waarin buurtvaderprojecten er in slagen om aan potentiële kandidaten duidelijk te maken wat het buurtvaderschap concreet inhoudt en welke bijdrage vaders hieraan kunnen leveren. Veel vaders zijn intrinsiek gemotiveerd om mee te doen: Een buurtvader: *“Ik heb besloten mee te doen met het project vanwege het negatieve imago van de jongeren. Ik vond dat er heel veel werd gezegd over Marokkaanse jongeren in Lelystad, maar dat er niemand wat terug zei. Er kwam geen antwoord vanuit de kant van de jongeren. Daarom ging ik bij het buurtvaderproject”*. Nog een buurtvader: *“Ik werk in het onderwijs en ik zie dat de meeste Marokkaanse jongens geen idee hebben over wat ze verwachten van de toekomst. Ze zijn verdoemd. Het imago van de Marokkaanse jongens is heel slecht. Dat vind ik erg jammer. Ik dacht ‘Wat moet ik nou doen? Ga ik er iets aan bijdragen of blijf ik alleen maar luisteren? Toen kwam ineens het project van de buurtvaders”*.

Omdat in de fase van ontwikkeling van een buurtvaderproject de werkwijze en de te behalen resultaten nog niet zichtbaar zijn, gaat de werving volgens de buurtvaders van diverse projecten beter verlopen als het project al een tijdje bestaat en er resultaten geboekt zijn. ‘Algemene’ oproepen, bijvoorbeeld via de moskee of zelforganisaties werken meestal veel minder goed. Wat daarbij ook een rol speelt is onbekendheid met het fenomeen ‘vrijwilligerswerk’ (zie ook Van Daal & Broenink, 1998).

Diverse buurtvaderprojecten melden dat zij hebben ontdekt dat het belangrijk is om duidelijk te zijn over verwachtingen die men heeft ten aanzien van potentiële kandidaten. In Amsterdam Overtoomse Veld vindt een collectief sollicitatiegesprek plaats: een gesprek van de kandidaat met alle buurtvaders. In het gesprek wordt gekeken of het ‘klikt’ en of de kandidaat een reëel beeld

heeft van de werkzaamheden. De toelating wordt bezegeld met een eenvoudig contract. In Lelystad kwamen zeer veel kandidaten af op een oproep. Daar is kritisch gekeken naar de motivatie van mensen en het feit of men de afspraken nakwam. In Rotterdam is bij de werving van de buurtvaders vooral gelet op weerbaarheid en het vermogen van de kandidaten om in te kunnen spelen op de onverwachte situaties die zich op het Centraal Station kunnen voordoen.

Draagvlak en vertrouwen

Bij de ontwikkeling van een buurtvaderproject is het creëren van draagvlak en vertrouwen bij doelgroep(en) een heel belangrijk aandachtspunt. De jongeren, die voor alle buurtvaderproject de primaire doelgroep vormen, staan niet altijd eenduidig positief tegenover de start van een buurtvaderproject in hun wijk. In Huizen waren de jongeren aanvankelijk zeer negatief; zij zagen de buurtvaders als hulpje van de politie. De buurtvaders volhardden in het lopen van hun surveilleerrondes in de wijk en probeerden vertrouwen te winnen door te praten. *“Totdat je met hen in discussie gaat en gaat praten dat je voor ze opkomt en naar hun interesses gaat vragen en dat soort dingen. Dan verandert dat weer”*. Vooral nadat de buurtvaders na verloop van tijd de gelegenheid kregen om een jongere concreet te helpen bij een valse beschuldiging van een crimineel vergrijp, was het ijs gebroken.

In Den Haag verliep de samenwerking tussen de verschillende Marokkaanse verenigingen, moskeeën en zelforganisaties die meededen in de ontwikkeling van het buurtvaderproject niet soepel. Om de voortgang van het buurtvaderproject niet te belemmeren werd gekozen voor de instelling van een stuurgroep, maar dit werkte niet goed. Pas toen iedereen om de tafel ging (inclusief politie en welzijn) onder leiding van Odyssee kwam een oplossing in zicht: Er werd gekozen voor een horizontale overlegstructuur. Dit betekende dat alle buurtvaders voor en namens zichzelf spraken en geen afvaardiging vanuit de diverse organisaties meer vormden. Achteraf, zo wordt in het jaarverslag geconcludeerd, is het een moeizame, maar positieve ervaring geweest:

“Hoe moeizaam deze perikelen ook zijn geweest, achteraf gezien is deze periode positief geweest voor het emancipatoire proces binnen de Marokkaanse gemeenschap in Laak. De hiërarchische, traditionele structuur is doorbroken. Een gevolg hiervan was dat in deze periode een van de moskeeën het initiatief heeft genomen om jongerenbijeenkomsten te organiseren en de moskee ook open te stellen voor vrouwen”.

Ook als geen weerstand bestaat tegen de komst van een buurtvaderproject is voorlichting en uitleg aan jongeren, hun ouders en de buurt over doel en activiteiten van het project heel belangrijk. Bij buurtbewoners kan bijvoorbeeld de indruk ontstaan dat buurtvaders een verlengstuk zijn van de politie, of van een moskee. In een aantal projecten, zoals in Lelystad is aan presentatie aan

buurtbewoners zeer veel aandacht besteed met positieve gevolgen: de buurtvaders zijn ‘bekend’ en hun diverse activiteiten worden druk bezocht. De buurtvaders in Huizen merken op dat het ook van belang is dat de activiteiten van de buurtvaders gezien worden door buurtbewoners en bijvoorbeeld kleine ondernemers in de wijk. Winkeliers hadden aanvankelijk geen idee wat de buurtvaders ‘s avonds deden in de wijk; de winkels zijn dan immers gesloten. Door contact te zoeken met deze kleine ondernemers en uitleg te geven over de activiteiten, is het buurtvaderproject meer ingeburgerd geraakt.

3.4 Doel en doelgroep

De zes buurtvaderprojecten hebben doelstellingen geformuleerd; wat willen zij bereiken? De doelstellingen per project staan vermeld in bijlage drie. Opvallend is dat alle buurtvaderprojecten een aantal doelstellingen delen:

- Het terugdringen van overlast door Marokkaanse jongeren door het contact met hen op straat te herstellen en ze op een respectvolle manier aan te spreken op hun (wan)gedrag.
- Het veranderen van het negatieve beeld van Marokkanen (in de buurt).

Deze twee doelstellingen worden verwoord in het hieronder staande citaat, waarin een buurtvader vertelt ‘waar hij het voor doet’: *“Als ze voelen dat ze niet geaccepteerd zijn in Nederland, dan willen ze er ook niet bij horen. Het gaat hier om de derde generatie Marokkaanse jongeren in Nederland en toch zie je bij bepaalde jongeren dat ze het gevoel hebben “we zijn hier niet thuis, we horen hier niet”. Dat leeft nog steeds, onvoorstelbaar eigenlijk..... Jongeren veroorzaken overlast omdat ze zich niet betrokken voelen bij de wijk of bij de stad. Heel veel jongeren moeten het besef hebben dat het ook hun wijk is. Dat besef was er toen nog niet. Nu zeggen we: “Het is jouw wijk, jouw plein, die moet jij netjes houden. Als jij er een puinhoop van maakt, dan moet je het ook straks opruimen”. Dat besef wil ik ze dus meegeven. Die jongeren hebben toch zoiets van “We schoppen tegen alles aan, het is de maatschappij, dit deugt niet, dat deugt niet”. Aan de ene kant is het gewoon puberaal gedrag, aan de andere kant hebben ze ook een beetje gelijk. Ze zien dat ze in bepaalde wijken geen contact hebben met bewoners, dat er een beetje op ze neergekeken wordt. We gaan gesprekken met ze aan, zeggen dat ze Lelystedeling zijn, dat ze daarop aangesproken worden en hun verantwoordelijkheid hebben. Met elkaar maak je de stad, dat wordt niet door één groep gedaan, iedereen heeft een rol, ook de jongeren. In dit kader spreken we ook buurtbewoners aan. We nodigen ze uit om mee te lopen met ons, vooral de ‘klagers’ onder hen, zodat ze een eens met de jongeren kunnen praten. Dan zie je meteen dat hun beeldvorming over hen verandert.”*

Nast bovengenoemde doelen, die door alle zes buurtvaderprojecten worden genoemd blijkt uit de interviews met de buurtvaders en betrokkenen dat in de projecten ook andere doelen worden nagestreefd. Deze zijn niet altijd expliciet

geformuleerd en soms later als doelstelling aan het project toegevoegd. Het gaat bijvoorbeeld om het optreden als intermediair tussen jongeren en (reguliere) voorzieningen, of tussen jongeren en hun ouders en buurtbewoners (bijvoorbeeld conflictbemiddeling), het actief betrekken van jongeren bij het opzetten van activiteiten (participatie) en het verbeteren van de leefbaarheid, of het verhogen van de sociale cohesie van de buurt.

“De oorspronkelijke doelstelling van het project was eigenlijk het terugdringen van de overlast hier in de buurt. Maar daarna zijn er ook bijgekomen: dat er goed contact tussen de jongeren en de buurtvaders, dat de buurtvaders zich als een soort intermediair gaan opstellen, in die zin: als ze vragen hebben of wensen dan horen wij dat als stichting van de buurtvaders. Een tussenschakel tussen de jongeren en de stichting ook” (betrokkene bij buurtvaderproject).

Bovenstaand citaat geeft aan dat de ‘nieuwere’ doelstellingen meer omvatten dan controle en ook liggen op het terrein van ondersteuning. Er lijkt een verschuiving ingezet van een accent op een defensief doel, namelijk het beteugelen van overlast en het bestrijden van negatieve beeldvorming in de richting van meer offensieve doelstellingen.

De buurtvaders vinden het belangrijk dat zij zélf medeverantwoordelijk zijn voor het bereiken van de doelen. Het leveren van een actieve bijdrage door (leden van de) Marokkaanse gemeenschap aan de leefbaarheid van de gehele buurt/wijk wordt in sommige buurtvaderprojecten expliciet benoemd, maar ook bij de projecten waarin deze doelstelling niet uitgesproken wordt, lijkt dit een belangrijke motivatie te zijn.

Alle buurtvaderprojecten rekenen primair Marokkaanse jongeren tot hun doelgroep. Het is opvallend dat gesproken wordt over ‘jongeren’ terwijl de activiteiten van vijf van de zes projecten grotendeels op jongens zijn gericht. Alleen in Rotterdam, door de buurtvaders van het Centraal Station, worden Marokkaanse meisjes expliciet tot de doelgroep gerekend. Het gaat dan meestal om meisjes die van huis zijn weggelopen en stranden op het station. De meeste buurtvaderprojecten noemen, naast de jongeren, ook nog andere doelgroepen, zoals jongeren van andere nationaliteiten, de ouders van de jongeren en buurtbewoners. Het merendeel van de activiteiten van de buurtvaders is echter gericht op de jongeren (zie volgende paragraaf).

3.5 Activiteiten

Het lopen of surveilleren is in alle buurtvaderprojecten een belangrijk onderdeel, en tevens de activiteit waarmee het concept van ‘de buurtvaders’ bekend is geworden. Er worden echter ook andersoortige activiteiten georganiseerd. De meeste buurtvaderprojecten werken niet vanuit een geheel uitgewerkte

methodiek, maar hanteren wel basisprincipes. De gegevens overziend, kan geconcludeerd worden dat de zes projecten alle een combinatie inhouden van sociale controle en steun, waarbij het accent op het een of het ander nogal kan verschillen. Het Rotterdamse project is het meest exclusief gericht op het uitvoeren van controle en toezicht, terwijl het Lelystadse project zich het duidelijkst profileert via de steunfunctie. Ook bij de andere vier projecten lijkt de balans echter naar de kant van de steun door te slaan. Naarmate hierop meer nadruk ligt, accentueren de buurtvaders naast hun functie van pedagogisch verlengstuk van het gezin, ook meer hun rol als vrijwillige jongerenwerkers. Bij de activiteiten van de buurtvaderprojecten valt op dat deze in meerderheid op Marokkaanse jongens zijn gericht. De andere, door de buurtvaders genoemde doelgroepen worden als het gaat om de uitvoering van activiteiten minder (structureel) bediend.

Het surveilleren door de wijk en het (aan)spreken van jongeren

De fysieke aanwezigheid van de vaders in de buurt is een voorwaarde om de primaire doelgroep, namelijk de jongeren, te bereiken. De intensiteit waarmee de buurtvaders surveilleren verschilt per project. In Amsterdam Overtoomse Veld en in Den Haag Laak wordt bijvoorbeeld elke avond gesurveilleerd. In andere projecten gebeurt dit een aantal keer per week. Op het Rotterdamse Centraal Station is een dag- en een avondteam actief.

De buurtvaders krijgen tijdens hun rondes te maken met hulpvragen van jongeren, maar soms ook van andere buurtbewoners. Alle buurtvaderprojecten rekenen dan ook bemiddeling en doorverwijzing naar (reguliere) instanties tot hun taken. De mate waarin zij dit doen verschilt per project. Dit heeft ook te maken met de samenwerkingsverbanden en de manier waarop een buurtvaderproject hierin is opgenomen (zie volgende paragraaf). In Lelystad bijvoorbeeld is het buurtvaderproject onderdeel van het wijkgericht werken. Problemen en vragen kunnen door de buurtvaders direct worden neergelegd bij een wijkcoördinator, die in nauwe verbinding staat met alle relevante organisaties in de wijk. Het buurtvaderproject in Den Haag Laak is onderdeel van het vadercentrum. Als een buurtvader signaleert dat een jongere werk zoekt, maar niet goed zijn weg kan vinden, dan kan hij voor hem direct een afspraak maken met de medewerker sociale activering van het vadercentrum.

Organiseren van (ontspannings)activiteiten voor jongeren

Alle buurtvaderprojecten geven aan, naast het surveilleren, ook andere activiteiten te ontplooiën. Het gaat meestal om ontspanningsactiviteiten, zoals sporttoernooien of inloopavonden, maar ook huiswerkbegeleiding is genoemd als buurtvaderactiviteit. Deze activiteiten zijn meestal ontstaan

doordat de buurtvaders in hun gesprekken met jongeren ontdekten dat hieraan behoefte is. De jongeren spelen zelf overigens soms ook een rol in de organisatie. In Den Bosch wordt bewust gestreefd naar het inzetten van jongeren. De jongeren worden bijvoorbeeld aangesteld om wedstrijden te fluiten, of om die te begeleiden. De buurtvaders gebruiken hun rondes door de buurt en hun bekendheid om jongeren voor deze activiteiten te werven. In Lelystad zijn de gratis sportactiviteiten die door de buurtvaders worden georganiseerd een alternatief voor het lidmaatschap van een sportvereniging; een luxe die niet alle Marokkaanse gezinnen zich kunnen permitteren. In alle buurtvaderprojecten wordt overigens gezocht naar een goede taakafbakening; wat doen de buurtvaders wél en wat niet? Het uitvoeren van activiteiten die eigenlijk tot de taak van reguliere instanties behoren (bijvoorbeeld het welzijns-, jongeren- of buurtwerk) horen níet bij het buurtvaderschap. Er kan echter wel een bepaalde druk bestaan om deze taken tóch op te pakken; bij een geconstateerde hoge nood, of als wens van bijvoorbeeld gemeente. De buurtvaders benadrukken dat het belangrijk is om bij iedere beoogde activiteit de vraag te stellen of deze bijdraagt aan de realisatie van de eigen doelstellingen.

Overige activiteiten

In een aantal buurtvaderprojecten wordt het contact met ouders (van de jongeren) expliciet als buurtvaderactiviteit benoemd. De manier waarop dit contact tot stand komt en onderhouden wordt is meestal niet duidelijk geëxpliciteerd. Het lijkt te gaan om het aanspreken van ouders op straat om zo bekendheid te geven aan, en vertrouwen te winnen voor het buurtvaderschap. Daarnaast wordt in geval van ernstige of aanhoudende problemen in sommige buurtvaderprojecten expliciet contact gezocht en gehouden (door bijvoorbeeld bezoek aan huis) met ouders van de jongeren. Doel hiervan is om de ouders te informeren, maar ook om hen een helpende hand te bieden door hen door te verwijzen of door voor te stellen te bemiddelen tussen ouders en kind. Een logisch uitvloeisel van het surveilleren in de buurt is het contact met buurtbewoners. Alle buurtvaderprojecten besteden op een of andere manier aandacht aan deze doelgroep. Dit kan zijn door buurtbewoners te groeten en desgewenst uitleg te geven over hun activiteiten, maar ook door te bemiddelen bij conflicten (bijvoorbeeld tussen jongeren en andere buurtbewoners). De activiteiten voor de buurt en de buurtbewoners lijken bij de meeste buurtvaderprojecten vooral een ad hoc karakter te hebben of direct voort te vloeien uit de (toevallige) ontmoetingen die men (bij het surveilleren) heeft. Toch vinden de buurtvaders dit soort contacten heel belangrijk bij het wegnemen van negatieve beelden over Marokkaanse jeugd. "Laatst was er een vergadering hier in de buurt waar ook de burgemeester bij was, toen was er een jongeman

van een jaar of 50-60 en die zei tegen de burgemeester: “ik liep hier gisteravond en toen zag ik een stuk of 20 jongeren, hard praten..etc”, ik zei toen: “Nee meneer, dat is niet waar, gisteren was voetbal, Nederland tegen Tsjechië, ik heb hier gelopen en er was helemaal niemand op straat, iedereen was voetbal aan het kijken”. De mensen keken hem aan.... (haha)”.

Een buurtvader vertelt dat een jongere de rol van de buurtvaders in zijn wijk als volgt formuleerde: “Buurtvaders kunnen zien en er getuige van zijn dat wij niets mis doen, dat we gewoon zwarter afgeschilderd worden dan dat we zijn”. Alle buurtvaderprojecten spelen in meer of mindere mate in op de actualiteit. De buurtvaders kunnen dit omdat zij flexibel opereren en hun taakopvatting dit toelaat, of zelfs veronderstelt. Een voorbeeld van inspelen op de actualiteit is het extra surveilleren van de Amsterdamse buurtvaders na de moord op Theo van Gogh.

Methodiek

Zoals gezegd werken de buurtvaders niet vanuit één vastomlijnde methodiek. De buurtvaders noemen wel een aantal belangrijke basisprincipes die zij in hun activiteiten toepassen en die er toe bijdragen dat hun werk resultaten oplevert. De buurtvaders van Den Haag Laak wijzen erop dat het gaat om het aanspreken van jongeren in de éigen wijk. *“Je kunt als buurtvader niet willekeurig jongeren aanspreken. Dat is de kracht van het project: als buurtvader optreden in je eigen wijk, waar je de mensen kent. Het is moeilijk om jongeren in andere wijken aan te spreken”*. In het contact op straat met de primaire doelgroep, de jongeren, zeggen de buurtvaders dat het ‘winnen van het vertrouwen’ van de jongeren en het geven en krijgen van respect van groot belang is bij hun aanpak.

Het winnen van vertrouwen bij de jongeren wordt ook in verband gebracht met de (aard van) contacten met ouders, zij het op uiteenlopende wijze. In Huizen is bewust gekozen om niet met de ouders van de jongeren te spreken (over eventuele problemen). De jongere moet het idee hebben dat er sprake is van een vertrouwensrelatie en contact met de ouders zou dit kunnen verstoren. Wat hierbij een rol speelt is dat het draagvlak onder de ouders/gemeenschap van het buurtvaderproject niet groot lijkt. Ook in andere projecten, zoals Lelystad benadrukken de buurtvaders dat het belangrijk is dat de jongeren hen kunnen vertrouwen, maar daar wordt in sommige gevallen wél nadrukkelijk contact gezocht met de ouders van de jongeren. *“Het is niet zo dat wij bij elk wis-sewasje naar hun ouders gaan. Alleen in heel ernstige zaken, als het echt uit de hand loopt”*.

Voor de meeste projecten geldt niet alleen het winnen van vertrouwen maar ook het winnen van het respect van de jongeren, naast of zelfs in plaats van het meer autoritaire afdwingen ervan, als een expliciete opgave. *“Je moet de jongeren*

natuurlijk ook op een goede normale manier aanspreken, en niet “dit, dat en vloeken”, dat helpt niet. Respect dat begint bij jezelf Als je zelf geen respect geeft aan een ander, dan moet je ook geen respect terugverwachten”.

De buurtvaders en de buurtvaderprojecten verschillen onderling in de mate waarin zij appelleren aan respect van de jongeren voor hun (natuurlijk) gezag als ‘ouder(e)’. Buurtvaders die in hun contacten leunen op dit gezag spreken als het ware de jongeren via ‘georganiseerde sociale controle’ aan op hun gedrag: het gedrag wordt door een ‘autoriteit’ negatief beoordeeld. Dit principe veronderstelt dat de jongeren zich deze controle laten welgevalen en dat zij het gezag van de buurtvaders (h)erkennen. Eén manier daartoe, genoemd door het project in Amsterdam, is buurtvaders te selecteren op het aanzien dat zij in de gemeenschap hebben, bijvoorbeeld door een vooraanstaande rol in een moskee(bestuur).

De pedagogische aansluiting bij de veranderende behoeften van jongeren is een aspect waaraan in diverse buurtvaderprojecten speciale aandacht wordt besteed. In Amsterdam wordt veel nadruk gelegd op de samenstelling van het buurtvaderteam: “De samenstelling is bewust gekozen, zodat de groep divers is als het gaat om opvattingen over opvoeding en (Westerse) gewoontes. Via de jonge vaders kunnen de buurtvaders eenvoudig contact leggen met de jongeren en aansluiten bij hun leefwereld. Deze vaders spreken de straattaal van de jongeren en kunnen zo nodig met hen stoeien. De oudere vaders stralen gezag uit.” (Arrihani, Klever en Enckevort, 2001).

Bovenstaand citaat maakt duidelijk dat er naast de autoritaire aanpak van appelleren aan het respect van de jongeren op basis van anciënniteit en status, ook andere manieren worden toegepast om jongeren aan te spreken. In Lelystad proberen de -veelal jonge- buurtvaders een rolmodel te zijn voor de jongeren: “We zijn allemaal succesvol, jong, hebben een gezin, een auto voor de deur, een baan, een woonhuis, dat zijn goede voorbeelden voor ze. Wij zijn ook opgegroeid in de wijken hier, het is ons ook gelukt. Ik ben al blij als ik zie dat Marokkanen in bijna alle opleidingen zitten, laat staan dat zij zien hoe het ons vergaat. “Het kan dus wel”, denken ze dan. Je hebt voorbeelden nodig als jongere”. Deze buurtvaders streven nadrukkelijk naar het aansluiten bij de leefwereld van de jongeren: “Wij begrijpen die jongeren” en stellen dat een autoritaire aanpak niet (meer) past bij de derde generatie Marokkaanse jongeren in Nederland: “Oudere buurtvaders moeten het hebben van respect, meer niet. Maar je hebt te maken met jongeren die hier geboren zijn: dat zijn geen Marokkaanse jongeren! Die hebben respect, maar heel anders, het zijn gewoon Nederlandse jongeren. Die hebben eigen ideeën een eigen wil, een eigen manier van denken; niks Marokkaans”.

Een basisprincipe dat in veel buurtvaderprojecten wordt toegepast is het vraaggericht werken, hoewel dit niet altijd met deze term wordt aangeduid.

Veel buurtvaders spreken over het belang van luisteren naar de jongeren en oor hebben voor hun noden, “het tegemoet komen aan de vraag van jongeren”. Een voorbeeld komt van de buurtvaders in Lelystad die van jongeren veel berichten kregen over het discriminerende deurbeleid van uitgaansgelegenheden “We kregen bijvoorbeeld veel klachten te horen van jongeren dat ze nergens binnenkomen. Dat hebben we opgepakt en zijn ons gaan bemoeien met het deurbeleid in de horeca. We werden er ook door anderen, wijkagenten, uitsmijters, bijgehaald als jongeren herrie gingen schoppen omdat ze niet binnen mochten komen. Het probleem van de deurbeleid hebben we opgepakt; we praten dan met eigenaren van cafés en uitsmijters bij discotheken met de jongeren en een wijkagent erbij. Dat werkte erg goed”.

Ook de reeds hiervoor genoemde (ontspannings)activiteiten worden veelal geïnitieerd in antwoord op vragen van de jongeren.

Een laatste basisprincipe vormt de uiterlijke herkenbaarheid van de buurtvaders: De buurtvaders hebben gemerkt dat hun herkenbaarheid en zichtbaarheid wordt vergroot door het dragen van speciale kleding (jassen). De meeste buurtvaderprojecten beschikken over dergelijke ‘uitrusting’. Ook een vaste plek in de buurt (bijvoorbeeld in een buurthuis) vergroot de herkenbaarheid van het buurtvaderproject. In Huizen, waar zo’n plek tot op heden ontbreekt, staat deze dan ook om deze reden hoog op het verlanglijstje van de buurtvaders.

3.6 Samenwerkingsrelaties

Wat betreft de samenwerking van de buurtvaderprojecten kan een onderscheid worden gemaakt naar interne en externe relaties.

Interne samenwerking

Met interne samenwerking wordt hier bedoeld op de samenwerking binnen de buurtvaderteams, met andere woorden, tussen de buurtvaders onderling. Een belangrijke voorwaarde voor een goed functioneren is dat de buurtvaders op elkaar kunnen rekenen en zich veilig voelen. Een training, bijvoorbeeld in EHBO, maar ook in conflictbeheersing kan hiertoe bijdragen. In Huizen zijn de surveillerende teams op verzoek van de buurtvaders uitgebreid van twee naar drie personen. Op deze manier hoeft een buurtvader als zijn collega ziek is of verhinderd, niet alleen door de buurt te surveilleren. Dit komt ook de continuïteit ten goede. Vanuit verschillende projecten wordt benadrukt dat het belangrijk is dat er geen gaten vallen: op alle geplande avonden - ook tijdens vakanties - moet gesurveilleerd worden. Ook de zorgvuldig opgebouwde contacten met jongeren en andere buurtbewoners moeten onderhouden worden, anders gaat het effect verloren.

Bij de interne samenwerking is ook de overdracht van informatie van buurtva-

ders onderling belangrijk. In alle buurtvaderprojecten wordt hieraan op een of andere manier aandacht besteed. In Den Haag Laak gebeurt dit ook op de computer. In een vast verslagformulier wordt melding gemaakt van bijzonderheden en geven de buurtvaders tips aan de buurtvaders die de avond erna surveilleren. Op deze manier zijn alle buurtvaders op de hoogte van wat er speelt en wat zich heeft voorgedaan. Bij een aantal andere projecten gebeurt de overdracht op een meer informele manier of meer incidenteel: er wordt gezamenlijk koffie gedronken bij de 'overdracht' of er wordt alleen overgedragen als er zich iets bijzonders heeft voorgedaan.

Externe samenwerking

In alle buurtvaderprojecten wordt samengewerkt met andere organisaties. De (deel)gemeente, het welzijnswerk, de politie en moskeeën zijn organisaties waarmee alle buurtvaderprojecten contacten onderhouden. De mate waarin met deze partijen echt wordt samengewerkt, verschilt per project. Op het Rotterdamse Centraal Station bijvoorbeeld, is de samenwerking met de (spoorweg)politie goed ontwikkeld, terwijl de buurtvaders van Den Haag Laak en Huizen juist intensief samenwerken met een welzijnsorganisatie. In Den Bosch en Amsterdam is het buurtvaderproject ook ingebed in een structuur van Marokkaanse zelforganisatie(s). In Lelystad zijn de buurtvaders onderdeel van het wijkgericht werken, hetgeen een accent op de samenwerking met het welzijnswerk in de wijk meebrengt.

Bij het samenwerken met anderen benadrukken de buurtvaders het belang van heldere afspraken over taken en verantwoordelijkheden. Daarnaast is het belangrijk dat buurtvaders instanties goed kunnen bereiken en vice versa. In de projecten wordt hier op verschillende wijze mee omgegaan: de buurtvaders van diverse projecten beschikken over mobiele telefoons, waarmee ze een (speciaal) nummer kunnen draaien dat hen in direct contact stelt met de politie. Bij 'zwaardere' incidenten of een dreigende situatie kunnen zij zo direct assistentie oproepen. In Amsterdam zijn er korte en directe lijnen met de buurtregisseur. Dit is een functionaris van de politie die als aanspreekpunt voor de bewoners fungeert en mee zorgt voor meer leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

In de andere plaatsen is het buurtvaderproject ook op een of andere manier geïntegreerd in overlegstructuren. Het kost vaak wel tijd voordat dit goed gaat lopen: men moet elkaar eerst leren kennen en de buurtvaders moeten soms wennen aan de Nederlandse vergadercultuur. Andersom geldt dit natuurlijk ook: de buurtvaders worden serieuzer genomen naarmate de instanties hen beter leren kennen. Een belangrijke valkuil die de buurtvaders en de betrokkenen noemen bij het functioneren van buurtvaderprojecten is de neiging om

alle problemen die de buurtvaders tegenkomen zelf op te willen lossen. Als goede samenwerking met de instanties in de buurt of wijk op gang is gekomen, dan wordt het gemakkelijker om door te verwijzen. Ook om deze reden is het onderhouden van de banden met de contactpersonen van deze instanties van groot belang.

3.7 Facilitering en ondersteuning

Buurtvaderproject kunnen niet bestaan zonder steun en draagvlak van de bewoners. Ook ondersteuning door (samenwerkings)organisaties in de buurt, wijk of stad is onontbeerlijk voor het voortbestaan van buurtvaderprojecten.

Steun en draagvlak in de omgeving

Steun en draagvlak vanuit de buurt - bij zowel jongeren, hun ouders, als bij buurtbewoners - is iets waar alle buurtvaders aan hebben moeten werken. De meeste buurtvaders zijn tevreden over wat zij hierin tot nu toe hebben bereikt, maar het kan altijd beter. Vooral de betrokkenheid van de ouders van de jongeren die mogelijk overlast veroorzaken, is niet altijd optimaal. Dit komt volgens de buurtvaders ook omdat ouders het lastig vinden om toe te geven dat hun kind overlast veroorzaakt: "Ja, iedereen zegt: "Mijn kind is de beste, die doet geen kwaad", binnenhuis is ie als een muisje, buitenshuis is ie een kat. Op z'n Hollands zeggen ze: binnenhuis is ie poeslief". Als ouders niet onderkennen dat hun kind zich op straat misdraagt, dan is het moeilijk om überhaupt contact met hen te krijgen. Als ouders de buurtvaders zouden aanspreken zou dit immers kunnen worden opgevat als een impliciet toegeven dat er iets met hun kinderen aan de hand is. "Maar wat mij ook opgevallen is: Er is nooit iemand uit de buurt die even binnenkwam hier of ons buiten aansprak van: 'Zijn jullie de buurtvaders? Ik heb dit en dit meegemaakt, wat kunnen jullie hiermee?'. De vaders lopen hier al bijna 3 jaar en ze weten nog niet wie de buurtvaders zijn. Dan denk ik: dan ben je niet echt iemand die problemen wil oplossen, maar jullie willen alleen maar problemen maken terwijl je niet weet wie daar achter staat. In een aantal projecten is het draagvlak vanuit de ouders en de buurtbewoners goed op gang gekomen: "Wij hebben ook contact met ouders. We praten met ze over de opvoeding van hun kinderen, dat ze niet laat thuis moeten komen. De ouders luisteren ook naar ons". De specifieke wijze van aanspreken door buurtvaders blijkt in sommige gevallen juist op steun van ouders te kunnen rekenen: "De leefbaarheid is juist enorm toegenomen door al deze activiteiten in deze wijk. Ook de betrokkenheid van bewoners in het melden van zaken is daardoor toegenomen. Er is een gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor je leefomgeving ontstaan. Buurtvaders, die op een avond enkele kinderen op heterdaad betrapten bij een vernieling, namen direct contact op met de ouders om dit te bespreken. De ouders stelden deze discrete aanpak bijzonder op prijs". (Uit

de voordracht van de Amsterdamse buurtvaders voor de Hein Roethofprijs.) Het verkrijgen van steun en draagvlak bij andere buurtbewoners voor de aanwezigheid van buurtvaders wordt echter, zo constateren diverse buurtvaders, niet gemakkelijker door de verharding van het maatschappelijke klimaat in het algemeen: “Nu zie je dat het overal moeilijker wordt. Je merkt een bepaalde spanning op politiek niveau, op het sociale vlak, noem maar op. Je merkt gewoon dat er een bepaalde druk is, vooral op ons allochtonen. De economie wordt wat minder, dat heeft allemaal zijn weerslag. Bij negatieve berichten wordt meteen de islam, de godsdienst erbij betrokken. Dat zijn allemaal tegenslagen”. Niettemin slagen de meeste buurtvaderprojecten er in om in de buurt een goede naam op te bouwen. Het hierboven genoemde investeren in het onderhouden van contacten en het bewaken van de continuïteit van de activiteiten zijn hierbij van groot belang.

Ondersteuning en falicitering door (samenwerkings)organisaties

Ook de mate waarin buurtvaderprojecten door (samenwerkings)organisaties ondersteund en gefaciliteerd worden hangt nauw samen met de (goede) naam die de buurtvaderprojecten hebben weten op te bouwen. Het buurtvaderproject in Huizen heeft te maken gehad met negatieve publiciteit. In plaatselijke en regionale kranten was onrust ontstaan over de kosten en de effectiviteit van het buurtvaderproject. In deze artikelen werden hoge, niet kloppende bedragen genoemd die aan het buurtvaderproject zouden worden uitgegeven. Het was heel lastig om op deze negatieve berichten adequaat te reageren.

Een goede financiële ondersteuning wordt overigens door alle buurtvaders en betrokkenen genoemd als een belangrijke voorwaarde voor het goed functioneren van het project. De meeste buurtvaderprojecten worden financieel ondersteund door de gemeente, maar hiervoor is niet altijd structureel een budget aanwezig. De buurtvaders merken dat als de beoordeling van het project door de betrokken instanties en de gemeente goed is, dat het dan met de verstreking van middelen ook wel goed komt, maar dit biedt geen garanties voor het voortbestaan in de toekomst.

Ondersteuning van de buurtvaderprojecten neemt ook de vorm aan van trainingen, van deskundigheidsbevordering. De buurtvaders en de betrokkenen vinden dit heel belangrijk. De mate waarin de buurtvaders om ondersteuning vragen, of deze krijgen, verschilt per project: sommige buurtvaders vragen vooral om materiële en administratieve ondersteuning, terwijl anderen meer inhoudelijke ondersteuning wensen, zoals een buurtvaderproject dat graag wil dat de welzijnsinstelling hen helpt met het ontwikkelen van nieuwe ideeën/methodieken. Andere buurtvaders benadrukken dat (nieuwe) activiteiten altijd direct bij de buurtvaders vandaan moeten komen.

3.8 Resultaten en evaluatie

Buurtvaders en betrokken organisaties zijn goeddeels (zeer) tevreden over de activiteiten van de buurtvaders en de samenwerking. Vanuit de verschillende buurtvaderprojecten worden diverse resultaten gemeld, die hieronder worden besproken. Deze resultaten zijn op diverse wijzen verzameld: in een aantal gevallen wordt verwezen naar een afname van de overlast in cijfers van de politie, naar de positieve resultaten van een buurtenquête of een positieve beoordeling door gemeente of welzijnsinstelling.

Van een aantal buurtvaderprojecten zijn evaluatiegegevens bekend. In Den Haag Laak bijvoorbeeld wordt jaarlijks een projectevaluatie uitgevoerd. Ook in Huizen wordt jaarlijks een evaluatieverslag geschreven. Van het buurtvaderproject in Amsterdam bestaat een methodiekbeschrijving (zie Arrihani et al., 2001) en van het Lelystadse project is een beknopte projectbeschrijving aanwezig. In deze beschrijvingen wordt kort iets gezegd over de resultaten. Voor de overige buurtvaderprojecten geldt dat (nog) geen evaluatie is uitgevoerd. Voor de evaluaties die beschikbaar zijn geldt dat deze zijn uitgevoerd door personen die op een of andere manier betrokken zijn bij het buurtvaderproject. Evaluaties door onafhankelijke onderzoekers zijn nog niet beschikbaar. Aan de uitkomsten van de uitgevoerde evaluaties is geen nulmeting voorafgegaan, en ook wordt in de evaluatieverslagen niet systematisch onderzocht hoe de relatie is tussen de activiteiten van de buurtvaders en eventueel opgetreden verbeteringen.

Hieronder wordt aangegeven welke resultaten de buurtvaders reeds hebben geboekt, volgens de evaluaties, de buurtvaders en de betrokkenen. Dit gebeurt aan de hand van de (hoofd)doelstellingen die de buurtvaderprojecten gemeen hebben.

Het terugdringen van overlast door Marokkaanse jongeren

Vanuit alle buurtvaderprojecten wordt een afname van de overlast door Marokkaanse jongeren gemeld. Twee buurtvaderprojecten (Amsterdam en Den Bosch) verwijzen hierbij naar de cijfers van de plaatselijke politie, die een afname van het aantal incidenten laat zien. Vanuit het Rotterdamse buurtvaderproject wordt verwezen naar een peiling bij het NS-personeel en de spoorwegpolitie: *“Het Marokkaanse vadersproject CS heeft een positieve bijdrage geleverd aan de leefbaarheid en veiligheid op CS”*. In het projectverslag van het project in Huizen wordt opgemerkt dat het meetbaar maken van een daling van de overlast geen sinecure is: *“De buurtvaders hebben, door hun aanwezigheid, een bijdrage geleverd aan het terugdringen van overlast en het bestrijden van kleine criminaliteit. Een dergelijk doel is eigenlijk niet meetbaar te maken. Het enige harde feit waarop bovenstaande uitspraak gebaseerd is, is dat er een daling te constateren is van overlastmeldingen bij de politie tij-*

dens de uren dat de buurtvaders aanwezig waren. Door hun aanwezigheid en inzet hebben zij een bijdrage geleverd om de wijk Stad en Lande leefbaarder te maken”.

Ook wordt door een aantal buurtvaderprojecten opgemerkt dat zij meer en meer (h)erkent worden als aanspreekpunt voor jongeren, maar ook voor instanties, die jongeren willen bereiken. Indirect draagt dit bij, of zal dit bij gaan dragen aan het verder terugdringen van de overlast, zo is de gedachte.

Het veranderen van het negatieve beeld van Marokkanen

Niet vanuit alle buurtvaderprojecten wordt gemeld of op dit terrein reeds resultaten te melden zijn. De evaluatie van het project uit Huizen benoemt het veranderen van het imago van Marokkanen en de verbetering van de sfeer in de wijk dan ook expliciet als lange termijn doelstellingen. Overigens heeft men in Huizen een tevredenheidsonderzoek in de wijk uitgezet, waaruit blijkt dat “de meeste mensen vinden dat de overlast binnen de wijk is afgenomen. Dat dit een positieve bijdrage levert aan de sfeerverbetering in die wijk hoeft verder weinig betoog”.

Het lijkt erop dat de meeste buurtvaderprojecten het bijstellen van het negatieve beeld van Marokkanen zien als iets dat doorgaande inspanning vereist en dat het resultaat van deze inspanningen op dit moment nog lastig aan te geven is.

Participatie, intermediairfunctie en verhogen leefbaarheid

Bovenstaande opmerking geldt ook voor een aantal andere ‘nieuwere’ doelstellingen, zoals het bevorderen van participatie van jongeren, het functioneren als intermediair tussen jongeren en instellingen en het verbeteren van de leefbaarheid van de buurt/wijk. Uit de interviews blijkt dat de buurtvaders die deze doelen nastreven hierbij reeds (bescheiden) successen behalen, maar dat zij deze nog niet structureel benoemen of kwantificeren.

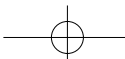
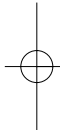
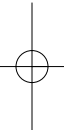
3.9 Toekomst van de projecten

De buurtvaders en de betrokkenen zijn ervan overtuigd dat in de (nabije) toekomst hun buurtvaderproject nog zal bestaan en een rol zal spelen in de verbetering van de leefbaarheid van de buurt. Een enkeling hoopt dat de buurtvaders zichzelf kunnen opheffen, omdat het niet meer nodig is.

De buurtvaders en de betrokkenen hebben de volgende plannen genoemd, die zij in de toekomst willen gaan uitwerken:

- Méér activiteiten organiseren voor jongeren: Buurtvader: “In de toekomst willen we meer gaan doen met de jongeren. Wij werken met vraag en aanbod; we kijken waar behoefte aan is en proberen daarop in te spelen. Momenteel zien we dat er meer behoefte is aan het organiseren van activiteiten voor jongeren. Daar zijn we mee bezig; we willen meer met de jongeren doen.”

- Participatie van jongeren zelf stimuleren, onder andere door hen in activiteiten te betrekken. Dit kan de vorm aannemen van mee surveilleren, maar ook van het begeleiden van jongeren bij het eigenstandig ontwikkelen van projecten.
- Meer samenwerking met andere partijen in wijk of buurt, zoals winkeliers, onderwijsinstellingen, woningbouwverenigingen en moskeeën.
- Samenwerking met vaders van andere etnische herkomst.
- Introductie van buurtmoeders, waarvan verwacht wordt dat zij in staat zullen zijn op weer op een andere manier de jongeren aan te spreken, en meer tweede generatie buurtvaders, die door hun achtergrond en leeftijd beter in staat zijn om met jongeren op basis van gelijkwaardigheid om te gaan.
- Meer samenwerking tussen buurtvaderprojecten onderling, bijvoorbeeld waar het gaat om aanspreken van fondsen, subsidies voor scholingsmogelijkheden.

4. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden eerst de belangrijkste kenmerken genoemd van de praktijk van het buurtvaderschap, zoals die in hoofdstuk 3 zijn besproken. Waar relevant wordt verband gelegd met belangrijke kenmerken van de in hoofdstuk 2 geschetste opvoedingscontext. Tenslotte volgt op grond van dit overzicht een serie aanbevelingen voor een optimale inzet van en voor buurtvaders in de toekomst.

4.1 Kenmerken van de praktijk

De zes besproken buurtvaderprojecten vertonen een belangrijke overeenkomst met elkaar: het gaat in alle gevallen om een groep Marokkaanse vaders die in de eigen wijk of buurt willen bijdragen aan het terugdringen van overlast door (Marokkaanse) jongeren én aan het wegnemen van het negatieve imago van Marokkaanse jongeren (of Marokkanen in het algemeen) door zélf actief te worden. Deze overeenkomst is niet verwonderlijk aangezien alle besproken buurtvaderprojecten op een of andere manier geïnspireerd zijn door het eerste buurtvaderproject in Amsterdam Slotervaart/Overtoomse Veld.

Evenmin is het verwonderlijk dat de projecten een eigen leven zijn gaan leiden in de lokale context waarin zij plaatsvinden. Hieronder worden enkele in het oog springende kenmerken van de praktijk van het buurtvaderen besproken. Daarbij wordt telkens aangegeven op welke punten de projecten van elkaar verschillen.

Bij de aanleiding van het ontstaan van de buurtvaderprojecten valt op dat de directe aanleiding vaak geformuleerd wordt in termen van overlast. In het eerste project in Amsterdam is dit het meest evident: het buurtvaderconcept werd uitgevonden als reactie op relletjes in de buurt, waarbij Marokkaanse jongeren betrokken waren. Ook door sommige andere buurtvaderprojecten wordt een concrete gebeurtenis of reeks van gebeurtenissen aangehaald als directe aanleiding tot het starten van een buurtvaderproject. De aanleiding tot het starten van een aantal projecten is echter meer *preventief* geweest: het voorkómen in plaats van bestrijden van Amsterdamse toestanden stond centraal. Voor de nieuwere buurtvaderprojecten gold bovendien dat zij positieve geluiden opvingen over het Amsterdamse buurtvaderproject. De 'methodiek' van dit project kwam in de belangstelling te staan en werd door sommige buurtvaders gekopieerd om andere, aan overlast gerelateerde problemen aan te pakken, zoals conflicten met buurtbewoners en onvoldoende activiteiten of (fysieke) ruimte voor jongeren. Het ziet er naar uit dat zich een accentverschuiving voordoet: van meer exclusieve aandacht voor de functie van controle en toezicht naar een combinatie met het bieden van ondersteunende activiteiten. Deze trend past

goed bij de visies van jongeren op het voorkomen van overlastgevend gedrag, zoals in hoofdstuk 2 geschetst.

Bij de opzet en de ontwikkeling van de buurtvaderprojecten valt op dat een duidelijk onderscheid is te maken tussen een top-down en een bottom-up benadering. Een top-down benadering blijkt niet succesvol. Dit is gezien de aard van buurtvaderprojecten (burgerinitiatief vanuit de Marokkaanse gemeenschap) niet verwonderlijk. Wel blijkt dat initiatief van andere partijen (bijvoorbeeld de gemeente) om een buurtvaderproject te starten, niet per definitie negatief behoeft uit te pakken. Voorwaarde is wel dat de top-down-insteek kan worden omgezet in een bottom-up proces waarbij de andere partij op de achtergrond faciliterend optreedt. Belangrijk is dat het initiatief voor de verdere opbouw in handen van de buurtvaders ligt en dat voor dit proces voldoende tijd wordt uitgetrokken.

Het opbouwen van draagvlak en vertrouwen bij de doelgroep(en), maar ook bij de samenwerkingspartijen is in de ontwikkelingsfase van groot belang. Hier worden immers de fundamenten gelegd voor toekomstige samenwerking en good will van alle betrokkenen. Het blijkt later vruchten af te werpen als in de ontwikkelingsfase duidelijkheid ontstaat over de verdeling van verantwoordelijkheden en taken, juist ook bij de buurtvaders zelf. De vraag dient beantwoord te worden namens wie de buurtvaders optreden (bijvoorbeeld als bezorgde vaders, of als vertegenwoordigers van jongeren) en op wiens steun zij hierbij kunnen rekenen.

Wat betreft de *doelgroep* van de buurtvaderprojecten valt op dat de buurtvaders er goed in lijken te slagen om hun primaire doelgroep te benoemen: in alle gevallen zijn dit (Marokkaanse) jongeren (jongens!). De andere doelgroepen die sommigen van hen noemen, zoals (Marokkaanse) meisjes, andere jongeren, ouders, buurtbewoners, etc. komen minder goed in beeld, zeker als ook naar de uitvoering van de activiteiten wordt gekeken. Een voorzichtige conclusie zou kunnen zijn dat alle buurtvaderprojecten met hun activiteiten jongeren bereiken en willen bedienen en dat andere doelgroepen meer ad hoc, als dit zich voordoet, in het vizier komen. Dit, terwijl ook een voorbeeldfunctie voor ouders (c.q. vooral vaders) en bemiddeling tussen ouders en jongeren of ouders en andere instituties van belang kan zijn om het 'pedagogische vacuüm' waarin Marokkaanse jongeren verkeren op te vullen (zie hoofdstuk 2). In het vervolg (en in vervolgonderzoek) zou aan andere doelgroepen en aan explicitering van op hen gerichte doelstellingen en de bijhorende activiteiten meer systematische aandacht moeten worden besteed.

Voor alle buurtvaderprojecten is surveilleren door de buurt/wijk een (kern)activiteit. De manier waarop buurtvaders dit doen vertoont een grote diversiteit: de fysieke aanwezigheid in de buurt/wijk varieert per project tot een aantal keer een aantal uren per week, tot elke avond. De manier van aanspreken van de jongeren wordt door alle buurtvaderprojecten geformuleerd in termen van respect. Er is echter een belangrijk onderscheid te maken naar buurtvaderprojecten die vooral respect vragen van de jongeren, buurtvaderprojecten die respect zien als transactiemiddel in de communicatie waarop ook de jongeren recht hebben, en projecten die combinaties aanhangen om de diversiteit binnen de gemeenschap recht te kunnen doen. In pedagogische termen lijkt er een verschuiving in de richting van meer 'autoritatief' opvoeden gaande, zoals ook geldt voor de Marokkaanse opvoeding in het algemeen. De meer open benadering wordt vooral voorgestaan door jongere (tweede generatie) buurtvaders, die hun functie bovendien formuleren in termen van een 'rolmodel'. De praktijk lijkt te getuigen van aanpassing aan de veranderende pedagogische eisen vanuit de omgeving, zoals in hoofdstuk 2 besproken. In sommige projecten wordt overwogen om met jongere vaders in zee te gaan of zelfs om jongeren bij het surveillancewerk te betrekken. Hiermee zijn in andere projecten goede ervaringen opgedaan, zoals in de projecten 'Peerpreventie en veiligheid' en 'Toezicht door jongeren', hetgeen mede te verklaren is uit de sterke invloed die jongeren op elkaar kunnen hebben. Zoals hoofdstuk 2 liet zien, wordt deze invloed door Marokkaanse opvoeders ook erkend.

De samenwerking met de politie vormt een belangrijk onderdeel van de werkwijze van de buurtvaders. Het realiseren hiervan vormt op zich al een opbrengst van de projecten, gezien het feit dat de interactie tussen het gezin en andere instituties met een opvoedende rol vaak veel te wensen overlaat. In hoofdstuk 2 zagen we dat een negatieve wisselwerking tussen (Marokkaanse) jongeren en de politie bijdraagt aan het ontstaan van een pedagogisch vacuüm. De buurtvaders kunnen deze situatie wellicht keren door ervoor te zorgen dat de interactie positiever wordt. Hoe dan ook, verdient het opbouwen en in stand houden van de relatie met de politie veel aandacht. Daarbij is een heldere afbakening van de taken en bevoegdheden van de buurtvaders van belang, evenals een duidelijke communicatie hierover met de doelgroepen.

Er is duidelijke variatie in de mate waarin de buurtvaders een vorm van jongerenwerk koppelen aan hun primaire taak van surveillance en (aan)spreken van de jongeren. Soms beperkt de interventie zich tot het luisteren naar en discussiëren met de jongeren, meestal trekken de buurtvaders de consequenties uit wat zij van de jongeren (en eventueel anderen in de wijk) horen en verrichten

zij bemiddelingswerk in reactie hierop of organiseren zij zelf activiteiten. Hiermee geven de betreffende buurtvaders de jongeren een stem in het formuleren van en oplossen van hun problemen. Sommigen gaan nog verder en geven de jongeren een rol in de uitvoering van bepaalde activiteiten. In feite gaat het hier om het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid, hetgeen een belangrijk middel is tot positieve gedragsverandering, zoals wij in hoofdstuk 2 zagen.

De *interne* samenwerking bij buurtvaderprojecten is in de meeste gevallen (nog) niet geformaliseerd. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld overdracht van informatie uit de surveilleerrondes niet steeds systematisch verloopt. Ook is vervanging bij ziekte of vakantie van buurtvaders niet altijd geregeld. De buurtvaders benoemen deze punten echter wel als verbeterpunten voor de nabije toekomst, waarbij sommigen echter opmerken dat bureaucratisering en formalisering zoveel mogelijk vermeden moeten worden.

De *externe* samenwerking is bij de meeste buurtvaderprojecten goed op gang gekomen. Deze samenwerkingsrelaties kenmerken zich soms, maar vaak (nog) niet door formele afspraken over taken en verantwoordelijkheden. Ook hierbij geven buurtvaderprojecten aan dat in de (nabije) toekomst veel te winnen valt met meer structurele samenwerkingsverbanden en afspraken, maar ook dat ook hier het gevaar van 'opgeslokt' worden in het professionele werkveld op de loer ligt. Een duidelijke afbakening van de taken van buurtvaders versus die van bijvoorbeeld politie is hierbij van belang, niet alleen vanwege het gevaar als verlengstuk van de politie te worden gezien, maar ook om te voorkómen dat de buurtvaders teveel problemen zelf willen/moeten oplossen. Wat betreft de ondersteuning van buurtvaderprojecten kan een onderscheid worden gemaakt naar (morele) ondersteuning door de jongeren, hun ouders en andere buurtbewoners en ondersteuning door (samenwerkende) organisaties. Beiden zijn belangrijk en vereisen specifieke inspanning van de buurtvaders. Vertrouwen en draagvlak in de buurt moeten zorgvuldig worden opgebouwd en contacten moeten worden onderhouden. Bij de ondersteuning door organisaties speelt vooral een structureel karakter (ook financieel) van de ondersteuning en facilitering een positieve rol.

Wat tenslotte opvalt bij de resultaten die door buurtvaderprojecten en andere betrokkenen worden genoemd is dat er weinig 'harde' gegevens zijn. Ook over de wegen waarlangs de doelen behaald worden, de feitelijke werkwijze van de buurtvaders en hun interacties met de doelgroepen, is weinig bekend. Anderzijds valt op dat de buurtvaderprojecten veel krediet hebben (opgebouwd) en in de meeste gevallen zeer positief worden ontvangen.

4.2 Aanbevelingen

1. Voor het succes van de (vrijwillige) buurtvaderprojecten vormt een bottom-up benadering een zeer belangrijke voorwaarde. Ook al ligt een zekere mate van professionalisering in de rede, het initiatief voor de inhoudelijke, methodische en organisatorische vormgeving van de projecten moet bij de buurtvaders blijven. Dit betekent bijvoorbeeld dat deskundigheidsbevordering een vraaggericht karakter heeft, dat wil zeggen aansluit op de behoeften van de buurtvaders.

2. Het opbouwen en behouden van vertrouwen en draagvlak bij de doelgroepen is van groot belang. Dit houdt in dat duidelijke voorlichting plaatsvindt over doelen en werkwijzen van het buurtvaderproject aan de wijkbewoners. Daarbij dient aandacht te zijn voor de specifieke gevoeligheden en weerstanden die bij afzonderlijke doelgroepen kunnen leven. Zo is bijvoorbeeld een scherpe afbakening van verantwoordelijkheden en taken ten opzichte van politie en ouders van belang. Buurtvaders moeten ervoor waken zich met deze partijen te vereenzelvigen om jongeren niet af te schrikken, maar omgekeerd moeten zij ook niet teveel naast jongeren en tegenover de politie en/of ouders gaan staan. Ten overstaan van ouders moet een houding van paternalisme vermeden worden, evenals publiekelijk aanspreken op fouten van hun kinderen. Om met succes een voorbeeldfunctie te kunnen vervullen, een bemiddelende rol tussen ouders en kinderen te spelen of ouders tot gedragsverandering te bewegen lijkt het opbouwen van vertrouwen en een vraaggerichte benadering meer aangewezen.

3. Ook in de afstemming en samenwerking met instellingen moet geïnvesteerd worden. De buurtvaders bewegen zich op het terrein tussen dat van de politie en het welzijn, waarbij voortdurend het risico bestaat van grensvervaaging. Buurtvaders moeten waken voor vereenzelviging met de politie, maar ze moeten ook geen taken op zich nemen die feitelijk op het bordje van het welzijnswerk horen. Zowel de afbakening van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en taken ten opzichte van de politie als van het welzijns- en jongerenwerk verdient veel oplettendheid. Buurtvaders kunnen bijvoorbeeld incidenteel initiatieven ontplooiën zoals een voetbalwedstrijd tijdens de Ramadan, die een voorbeeldfunctie kunnen hebben of hun relatie met de jongeren kunnen verbeteren. Dergelijke incidentele activiteiten kunnen, met andere woorden, functioneel zijn. Zij moeten echter niet opgezet worden om een gat op te vullen dat andere instellingen laten vallen. In zo'n geval moeten buurtvaders lacunes signaleren en de verantwoordelijke instellingen aanspreken. Meer

structurele afspraken en samenwerkingsverbanden zijn eveneens van belang voor kwaliteitsverbetering en effectiviteit. Daarbij moet echter gewaakt worden voor inkapseling van de buurtvaders in het professionele apparaat. Het initiatief moet in hun handen blijven en het informele karakter van hun praktijk eveneens; ook daarover dienen structurele afspraken te worden gemaakt. Dit is niet alleen in het belang van het voortbestaan van projecten, maar ook van de mogelijkheid die zij bieden om moeilijk bereikbare categorieën jongeren en ouders te bereiken.

4. In het kader van de verdere ontwikkeling verdient ook de pedagogische benadering van de buurtvaders aandacht. Een combinatie van controle en toezicht met het bieden van steun en bemiddelen naar welzijnsgerichte of educatieve activiteiten lijkt veelbelovend. Ook de gesignaleerde verandering in de richting van een meer autoritatieve benadering van jongeren verdient ondersteuning, en hetzelfde geldt de inzet van jongere vaders en wellicht zelfs van jongeren zelf. Jongeren een stem geven en medeverantwoordelijk maken voor de uitvoering van activiteiten, eventueel zelfs laten participeren in de surveillance, vormen belangrijke mogelijkheden om bij te dragen aan gedragsverbetering en burgerschapsvorming. Een neveneffect van de voorgestane professionalisering kan zijn dat bijgedragen wordt aan verbetering van de positie op de arbeidsmarkt van betrokken buurtvaders en jongeren.

5. Jongeren en op jongeren gerichte doelen staan duidelijk op de kaart van de buurtvaderprojecten. Voor andere doelgroepen en doelen, zoals ouders en de verbetering van hun relatie met kinderen, geldt dat minder. Er bestaat behoefte om in de nabije toekomst te verbreden naar andere etnische groepen, en ook om moeders een plaats in het geheel te geven. Zoals reeds opgemerkt, vragen ook de contacten met doelgroepen, de positionering ten opzichte van professionele instellingen en pedagogische innovatie de nodige aandacht. Her en der ontvouwen zich hierover de gedachten of wordt met dergelijke vernieuwingen al enige ervaring opgedaan. De aanwezige ervaring en kennis is echter versnipperd. Meer structurele uitwisseling tussen buurtvaderprojecten zou dergelijke ontwikkelingen, evenals uiteraard de kwaliteitsverbetering van de reeds beproefde praktijken, ten goede komen. Meer samenwerking tussen buurtvaderprojecten onderling is dus van belang om vernieuwing te stimuleren en als vorm van intervisie, maar ook bijvoorbeeld om fondsen efficiënter te kunnen aanspreken en subsidies te kunnen regelen voor scholing. Veel van de genoemde ontwikkelingen duiden op het belang daarvan voor een voortgaande professionalisering.

Het verdient aanbeveling om ten behoeve van verder gaande uitwisseling en

professionalisering een landelijk netwerk op te richten. Naast landelijke bijeenkomsten op regelmatige basis kan vanuit zo'n netwerk ook uitwisseling van informatie, bijvoorbeeld via een eigen website, georganiseerd worden. Ook kan vanuit een dergelijke basis beter samengewerkt worden om invloed uit te oefenen op het beleid van overheden en instellingen, ter verbetering van de veiligheid en leefbaarheid in de wijken. Opnieuw dient onderstreept te worden dat het om een horizontale organisatie moet gaan, met andere woorden dat er geen zware bovenbouw komt en de buurtvaders de sturende kracht blijven.

6. Voor een goed functioneren van de buurtvaderprojecten moet nog aan enkele andere belangrijke voorwaarden worden voldaan. Zo is een verzekering voor de buurtvaders nodig, een eigen ruimte, evenals materiële voorzieningen zoals mobiele telefoons, herkenbare kleding en (in verband met de te verwachten toename van bijvoorbeeld monitoring en uitwisseling) wellicht ook computer en internetaansluiting. Ondersteuning in de vorm van een coördinatiefunctie kan van nut zijn, bijvoorbeeld voor het opbouwen en onderhouden van externe contacten en regelen van vervanging bij ziekte of vakantie van buurtvaders. Ook moet voldaan kunnen worden aan behoeften aan deskundigheidsbevordering. Feitelijk betekent het een en ander dat een basisfinanciering noodzakelijk is. Het gaat om een burgerinitiatief 'in beweging', waarbij de noodzaak van een langjarige financiering niet op voorhand te bepalen is. Anderzijds moet financiële ondersteuning ook niet van te korte adem zijn. Een basisfinanciering voor een periode van zo'n drie jaar, na afloop waarvan evaluatie plaatsvindt, lijkt de beste weg. Daarbij is rekening te houden met overhead die nodig is om activiteiten als onder punt 5 te kunnen uitvoeren, activiteiten die het belang van afzonderlijke projecten overstijgen.

7. Structurele subsidie brengt echter ook eisen en verplichtingen met zich mee. Er zal wellicht meer systematisch verantwoording over de werkzaamheden en behaalde resultaten moeten worden afgelegd en aan kwaliteitsverbetering moeten worden gewerkt, zoals bijvoorbeeld een meer gestructureerde overdracht van informatie uit de surveilleerrondes. Een verder voortgaande professionalisering van het werk ligt daarmee voor de hand. Dit proces kan op gespannen voet staan met de handhaving van een bottom-up benadering. Er zal dan ook voortdurend voor gewaakt moeten worden dat de buurtvaders, binnens bepaalde gegeven kaders, zoveel mogelijk aan het stuur blijven.

8. Tenslotte kan ook nader onderzoek van belang zijn voor de verdere ontwikkeling van het buurtvaderschap. Om te beginnen is de informatie over de werkwijze van de buurtvaders voornamelijk gebaseerd op rapportages van de

betrokkenen. Meer systematisch onderzoek naar de feitelijke (pedagogische) praktijken van buurtvaders is gewenst. Daarnaast is het denkbaar dat in de nabije toekomst, bij voortgaande professionalisering, meer aandacht besteed moet worden aan meer objectieve registratie van gegevens, verantwoording en effectrapportage. Hiertoe zouden dan instrumenten ontwikkeld moeten worden om de opbrengsten voor de doelgroepen en vanuit het perspectief van de samenwerkingspartners in kaart te brengen (vgl. het door het Verwey-Jonker Instituut ontwikkelde SATER-systeem, Melief, Flikweert & Broenink, 2002).

Bijlage 1 Geraadpleegde literatuur

- Arrihani, A., Klever, T., & Enckevort, I. van (2001).
De Marokkaanse Buurtvaders. Een methodiekbekrijving. Den Haag: B&A Groep.
- Berenst, J., Hajer, M., & Koole, T. (2001).
Leerlingcategoriseringsen en klasse-interactie. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 23(3), 178-198.
- Brink, G. van den (2002).
Geweld als uitdaging. De betekenis van agressief gedrag bij jongeren. Utrecht: NIZW.
- Commissie Marokkaanse Jeugd (1998).
Samen vol vertrouwen de toekomst tegemoet. Perspectieven voor de Marokkaanse jeugd in de Nederlandse samenleving in de XXIe eeuw. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Daal, H.J. van & Broenink, N. (1998).
Intercultureel vrijwilligerswerk. Ervaringen en tips. Utrecht: Jan van Arkel.
- Dagevos, J., Gijsberts, M., & Praag, C. van (2003).
Rapportage minderheden 2003. Onderwijs, arbeid en sociaal-culturele integratie. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Gemert, F. van (2002).
Marokkaanse buurtvaders blokkeren integratie. *Socialisme en Democratie*, 7/8, 56-65.
- Huiberts, A., Meeus, W., Oosterwegel, A., & Vollebergh, W. (2002).
Verbondenheid en autonomie bij Nederlandse en Marokkaanse jongeren. Een studie vanuit het individualisme-collectivisme perspectief. In: A.M.P. Huiberts, *Individualisme en collectivisme in de adolescentie. Studies onder Nederlandse, Marokkaanse en Turkse jongeren*, pp. 81-99 (Proefschrift Universiteit Utrecht). Enschede: PrintPartners Ipskamp.
- Junger, M., Terlouw, G.J., & Heijden, P.G.M. van der (1995).
Crime, accidents and social control. *Criminal behavior and mental health*, 5(1), 386-410.
- Melief, W., Flikweert, M., & Broenink, N. (2002).
'Heeft u er wat aan gehad? Bent u tevreden? Cliëntenraadpleging met het SATER-systeem in het maatschappelijk werk. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Ministerie van Justitie (2004).

Goede voorbeelden van communicatie tussen gemeenten en Marokkaanse burgers.
Den Haag: Ministerie van Justitie/D.C.I.M.

Nijsten, C., Geense, P., Pels, T. & Vollebergh, W. (2002).

Allochtone ouders en justitie. Vragen en behoeften van Antilliaanse, Marokkaanse, Surinaamse en Turkse ouders van jeugdigen die in aanraking komen met politie en justitie.
Den Haag: WODC.

Nota, P., & Enckevoort, I. Van (red.) (2000).

De Marokkaanse buurtvaders: voorbeeld van een burgerinitiatief: methodiekbeschrijving.
Den Haag: B&A Groep.

Oudenhoven, J.P van (2002).

Nederlanders over andere volken. Interim-rapport: enkele empirische gegevens.
Groningen/Hilversum: RUG/ Teleac/NOT.

Pels, T. (1991).

Marokkaanse kleuters en hun culturele kapitaal: Opvoeden en leren in het gezin en op school. Amsterdam/Lisse: Swets & Zeitlinger (proefschrift).

Pels, T. (1998a).

Opvoeding in Marokkaanse gezinnen in Nederland. De creatie van een nieuw bestaan.
Assen: Van Gorcum.

Pels, T. (1998b).

Vaderschap in de ogen van Marokkaanse moeders, in: Boer, F., Deković, M., Rispens, J. & Smid, G. (red.) Vaders. Speciale uitgave van Kind en Adolescent, 19, 169-176.

Pels, T. (2002).

Tussen leren en socialiseren. Afzijdigheid van de les en pedagogisch-didactische aanpak in twee multi-etnische brugklassen. Assen: Van Gorcum.

Pels, T. (2003).

Respect van twee kanten. Een studie over last van Marokkaanse jongeren.
Assen: Van Gorcum

Pels, T. (2005).

Marokkaanse vaders. Van patriarchen tot betrokken paternalisten. In M. Distelbrink, P. Geense, & T. Pels (red.). *Diversiteit in vaderschap. Chinese, Creools-Surinaamse en Marokkaanse vaders in Nederland*. Assen: Van Gorcum.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (1998).

Verantwoordelijkheid en perspectief. Geweld in relatie tot normen en waarden. Den Haag: SDU.

SCP (1998).

Sociaal Cultureel Rapport 1998. 25 Jaar sociale en culturele veranderingen. Rijswijk: SCP.

Spierings, F., & Steketee, M. (2004).

Jongerenwerk: op het spoor van nieuwe groepen. Sociale Interventie, 13 (1), 31-41.

Verkuyten, M. & Thijs, J. (2002).

Etnische relaties op basisscholen. Research Paper 2002/01. Utrecht: ERCOMER/UU.

Werdmölder, H. (1990).

Een generatie op drift. De geschiedenis van een Marokkaanse randgroep. Arnhem: Gouda Quint.

Bijlage 2 Geraadpleegde personen

Amsterdam. Buurtvaders Slotervaart/Overtoomse Veld

4 buurtvaders

De heer T. Smakman (districtscoördinator jeugd in Amsterdam-West)

De heer A. Afkerin (projectmedewerker Stichting Eigenwijks)

Den Bosch. Buurtvaders Hambaken/Kruiskamp

2 buurtvaders

De heer B. Settouti (Stichting Divers)

Mevrouw H. Vos (chef operationele zaken politie Den Bosch)

Rotterdam. Marokkaanse Vaders Rotterdam (MarVaR) Centraal Station

De heer N. Bassitti (Stadstoezicht Rotterdam en coach buurtvaderproject)

Den Haag. Marokkaans Buurtvaderproject Al-Wasl, Laak

2 buurtvaders

De heer B. Sahin (Stichting Welzijn Laak-Vadercentrum ADAM)

Mevrouw Y. Kamhi (contactfunctionaris allochtonen Politie Den Haag)

Huizen. Buurtvaderproject Stad en Lande

3 buurtvaders

De heer A. Ouazizi (coördinator buurtvaders Stichting Lokaal Welzijn)

De heer G. Plaggenberg (wijkagent Politie Huizen)

Lelystad. Buurtvaderproject, Atolwijk, Zuiderzeewijk, centrum

4 buurtvaders

Mevrouw T. Laffra (stadsdeelmanager Lelystad)

De heer R. Kamps (wijkagent Atolwijk)

Bijlage 3 Zes buurtvaderprojecten

Amsterdam. Buurtvaders Slotervaart/Overtoomse Veld

Aanleiding

Op 16 april 1999 gingen voor het eerst negen Marokkaanse mannen uit een wijk in Amsterdam-West de straat op om jongeren aan te spreken en waar nodig te corrigeren op hun gedrag. Dit was ongeveer een jaar na de rellen tussen politie en Marokkaanse jongeren op het August Allebéplein in diezelfde wijk. Getergd door de negatieve publiciteit over de wijk en de Marokkaanse gemeenschap besloten deze vaders die zich hadden georganiseerd binnen de Stichting Al Mawadda, zelf de verantwoordelijkheid te nemen voor de leefbaarheid van de wijk. Een idee dat al eerder had postgevat, kreeg concreet vorm. Ze bespraken hun voornemens met de politie en het stadsdeel voor steun en rugdekking voor deze publieke vorm van ouderlijke supervisie en gingen van start. Dit initiatief is landelijk bekend geraakt onder de naam “Het Marokkaanse Buurtvader-project” en heeft diverse prijzen in de wacht gesleept.

De buurtvaders

De buurtvaders zijn mannen met levenservaring en een vriendelijke opstelling, die minimaal 2 avonden in de week beschikbaar zijn voor het lopen van rondes in de wijk. Vrijwel alle buurtvaders hebben een betaalde baan, en zijn in hun vrije tijd buurtvader. Allen zijn lid van de Stichting Al Mawadda een zelforganisatie die beoogt de integratie van Marokkanen en de betrokkenheid met de Nederlandse samenleving te vergroten.

Er zijn momenteel 18 tot 20 actieve vaders die betrokken zijn bij het project. De meeste vaders weten hoe de wijk in elkaar zit, welke instanties er zijn en ze hadden al contacten met verschillende buurtbewoners in de wijk. De meesten behoren tot de eerste generatie en een aantal tot de tussengeneratie Marokkanen (in Marokko geboren, maar voor een groot deel in Nederland opgegroeid).

Doelgroep en doel

De buurtvaders willen de positieve kanten van sociale controle in de wijk aanwakkeren en uitoefenen. Ze willen de veiligheid in de buurt vergroten, door de jeugd aan te spreken op verkeerd gedrag en hen te corrigeren. Dit gebeurt in samenwerking met het stadsdeel, de politie, justitie, de moskee en diverse welzijnsinstellingen. Aanvankelijk waren de buurtvaders vooral op de jeugd geconcentreerd, maar pakten geleidelijk alle andere aspecten in de buurt op voor alle bewoners, ongeacht de nationaliteit.

Activiteiten/methodiek

De buurtvaders lopen iedere avond in 'ploegen' rondes door de wijk. Zeven dagen per week van 20:00 tot 01:00 uur zijn de buurtvaders actief. De buurtvaders proberen in essentie een vorm van ouderlijke supervisie in de publieke ruimte te brengen, waarbij zij verantwoordelijkheid nemen voor het gedrag van jongeren buitenshuis. Daarnaast organiseren de buurtvaders in samenwerking met de Stichting Al Mawadda voorlichtingsactiviteiten voor Marokkaanse ouders, sportactiviteiten, excursies, scouting voor Marokkaanse jongeren en ook activiteiten waarvoor alle buurtbewoners worden uitgenodigd dan wel bij betrokken worden (ramadanactiviteiten).

Samenwerking

De buurtvaders werken samen met verschillende instanties en personen in de buurt.

- Opportuuuna (jongerencentrum)
- Stichting Eigenwijks (opbouwwerk)
- Marokkaanse moskee in de buurt
- Politie/wijkagent
- JIB (Justitie In de Buurt)
- Scholen in de buurt
- Scouting
- Al Mawadda (Marokkaanse bezoekers van Al Mawadda activiteiten)
- Stadsdeel

De buurtvaders hebben de ambitie om in de toekomst nog meer en vooral intensiever te gaan samenwerken met andere Marokkaanse organisaties in Amsterdam.

Resultaten

De buurtvaders hebben in 2000 de Hein Roethofprijs gekregen voor hun project. Daarnaast heeft het buurtvaderproject navolging gekregen in bijna 30 buurten/wijken en steden in Nederland. Het project heeft veel belangstelling (gehad) vanuit de media; er zijn journalisten geweest van verschillende televisie- en radiostations. Niet alleen uit Nederland maar uit de hele wereld (Zuid-Afrika, Frankrijk, België, Zweden, etc.). Er is ook veel belangstelling (geweest) van Nederlandse en buitenlandse instanties, delegaties, professionals en Marokkanen.

Er is van het buurtvaderproject geen formele evaluatie uitgevoerd. De buurtvaders zeggen het volgende over de resultaten van hun inspanningen: "Wij zijn vrijwilligers en wij richten ons meer op straat (het veld in) en hebben geen tijd voor allerlei papierenwerk. Degene die de resultaten beter kan aangeven is de politie. De politie heeft

kunnen constateren dat overlast en criminaliteit is afgenomen in de buurt. We zien nu dat veel mensen (ongeacht afkomst) met elkaar communiceren en of gezamenlijk activiteiten bezoeken. Er is meer begrip voor politie en justitie zowel vanuit de jongeren zelf als ook van hun ouders (herstel relatie en contacten Marokkaanse buurtbewoners en politie). Er is nu veel meer samenwerking met allerlei Marokkaanse organisaties en algemene instellingen in de wijk. Door onze aanwezigheid voelen de bewoners zich meer veilig in vergelijking met een paar jaren geleden”.

Den Bosch. Buurtvaders Hambaken/Kruiskamp

Aanleiding

De eerste aanleiding is de problematiek rondom de Marokkaanse jongeren in Den Bosch (o.a. in Kruiskamp) eind jaren negentig. De Marokkanen in de wijk wilden ook een bijdrage leveren aan het aanpakken van deze problematiek. Zij voelden zich aangesproken en medeverantwoordelijk (als vaders/Marokkanen) voor het gedrag van een deel van de Marokkaanse jongeren. De buurtvaders wilden de overlast die door een aantal Marokkaanse jongeren werd veroorzaakt op straat aanpakken. Vanuit een reeds bestaand Marokkaans buurtcomité is toen het initiatief genomen om een buurtvaderproject te starten.

De buurtvaders

De vrijwilligers die optreden als buurtvaders en die de jongeren op straat aanspreken zijn over het algemeen oudere mannen (eerste generatie). De kern bestaat uit 4 buurtvaders die de taak hebben om op straat rond te lopen en de jongeren aan te spreken als dat nodig is. Hun opleiding is laag, de vaders beschikken over vaardigheden om de jongeren met respect te benaderen. Deze buurtvaders zijn al vanaf het begin betrokken en ze komen uit dezelfde wijk waar het buurtvaderproject is geïmplementeerd (o.a. Hambaken, Kruiskamp). De voornaamste reden en of motivatie van vaders die als buurtvaders optreden is vooral: “Wij willen iets doen om de problemen die de Marokkaanse jongeren veroorzaken aan te pakken”. Een andere reden is “Wij moeten laten zien aan de Nederlanders dat wij als Marokkanen ook een bijdrage willen leveren als het gaat om veiligheid in de wijk”.

Doelgroep en doel

Doelstelling van het Marokkaanse buurtcomité en de buurtvaders is een positieve bijdrage leveren aan de sociale leefbaarheid van de buurt, door de participatie en betrokkenheid van de Marokkaanse gemeenschap te bevorderen. De doelgroep van de buurtvaders is in eerste instantie de Marokkaanse jeugd die in de buurt woont.

Activiteiten/methodiek

Het concept van buurtvaderproject in Den Bosch verschilt van andere buurtvaderprojecten zoals in Amsterdam of Rotterdam. De functie en taken van het buurtvaderproject zijn geïntegreerd in de totale aanpak van het Marokkaanse buurtcomité in de wijk. Dus er is geen apart buurtvaderproject dat losstaat van het Marokkaanse buurtcomité, maar het maakt er onderdeel van uit. De activiteiten die buurtvaders organiseren zijn vooral dingen die de jongeren leuk vinden, zoals sportactiviteiten. Er wordt jaarlijks een voetbaltoernooi georganiseerd. De jongeren krijgen ook een rol om dit soort activiteiten op te zetten (zoals optreden als begeleider van een team, wedstrijdprogramma opstellen, wedstrijden fluiten etc.). Er wordt ook huiswerkbegeleiding georganiseerd en er zijn inloopactiviteiten voor jongeren. Hierdoor ontstaat er een alternatief voor 'het hangen' in de wijk.

Samenwerking

Voordat in Den Bosch een buurtvaderproject is opgezet of geïnitieerd was er al een Marokkaanse infrastructuur van organisaties aanwezig (de buurtcomités, stedelijk Platform en Marokkaanse jongerenorganisatie). De uitwerking van het buurtvaderproject vond binnen deze infrastructuur plaats. In Den Bosch is het buurtvaderproject geen aparte orgaan maar maakt een onderdeel van de activiteiten van de Marokkaanse comités. Bovendien is het project niet ontstaan uit een acuut probleem maar, geldt het als aanvulling in het totale werkplan/plan van aanpak van de Marokkaanse buurtcomités dat zich niet alleen op jongeren richt maar ook op vrouwen en ouderen.

De buurtvaders werken ook samen met verschillende autochtone buurtcomités. Doel hiervan is om activiteiten in de wijk op elkaar af te stemmen en soms gezamenlijk te organiseren, bijvoorbeeld een multicultureel feest voor de wijkbewoners. Verder werken de buurtvaders samen met:

- Moskeeën in Den Bosch
- Stichting Marokkaanse jongeren Den Bosch
- Welzijnsinstelling Divers
- Stichting Palet
- Gemeente
- Politie

Resultaten

Er is van het buurtvaderproject geen formele evaluatie uitgevoerd. De buurtvaders zeggen het volgende over de resultaten van hun inspanningen: "De resultaten van de inzet van buurtvaders zijn positief en dat wordt afgeleid van de statistieken van de politie. De politie geeft zelf aan dat de situatie verbeterd is in vergelijking met een

paar jaren gelden. Wij denken dat heeft niet alleen te maken heeft met de inzet van de buurtvaders maar ook de wijze van de aanpak in combinatie met de brede inzet van het buurtcomité. Want buurtcomités richten zich ook op ouders, moeders en kleine kinderen". En "Wij denken dat wij resultaten hebben bereikt. Dat zien we aan de omvang van Marokkaanse mannen en vrouwen die deelnemen aan bijvoorbeeld voorlichtingsbijeenkomsten en bij het organiseren van buurtactiviteiten. We zien ook steeds meer jongeren actief zijn bij het opzetten van activiteiten voor jongeren. Denk aan het organiseren van voetbaltoernooien".

Rotterdam. Marokkaanse Vaders Rotterdam (MarVaR) Centraal Station

Aanleiding

De aanleiding tot het starten van het project op het Centraal Station is vooral geweest de grote overlast door Marokkaanse jongeren aldaar. Er heerste een sfeer van onveiligheid, er werd gehandeld in drugs, en buitenlandse reizigers werden lastig gevallen. Een aantal Marokkaanse vaders heeft toentertijd het idee gelanceerd om deze problemen aan te pakken. Vervolgens werd dit idee verder ontwikkeld en uitgewerkt door Bureau Veiligheid gemeente Rotterdam. Het Marokkaanse vaderproject in Rotterdam is op 17 december 1999 gelanceerd en is in maart 2002 gestart. Het idee werd gesteund door de gemeente Rotterdam en politie. Het achterliggende idee was om de Marokkaanse jongeren die overlast op het Centraal Station veroorzaken door Marokkaanse vaders te laten aanspreken op hun gedrag.

De buurtvaders

Vanaf de start van het project is gekozen voor de constructie van Marokkaanse buurtvaders in loondienst. De reden hiervoor was dat de problemen die de buurtvaders op het station zouden tegenkomen zwaar en gevaarlijk kunnen zijn (drugsgebruikers, drugsrunners, etc). Er zijn vier buurtvaders en een coach geworven. Bij de sollicitatie werd vooral gelet op communicatieve vaardigheden, houding/in staat zijn jongeren die als drugsrunners opereren te kunnen aanspreken, in staat zijn onder druk te werken, etc. De leeftijd van de buurtvaders varieert van 40 tot 65 jaar. De buurtvaders behoren tot de eerste generatie en wonen al jarenlang in Rotterdam, in de omgeving van het Centraal Station.

Doelgroep en doel

Het doel van het project is vooral toezicht houden op het Centraal Station en omgeving en wanneer het nodig is, te interveniëren. Dit gebeurt in samenwerking met onder andere de spoorwepolitie. De buurtvaders bieden ook hulp en advies

aan de jongeren en proberen ze door te verwijzen naar andere instanties. De doelgroep van het project was aanvankelijk Marokkaanse jongeren tot en met 18 jaar op het Centraal Station. In de loop ter tijd zijn de buurtvaders ook aandacht gaan besteden aan jongeren met andere nationaliteiten en overlastgevende volwassenen. In de praktijk komen Marokkaanse vaders echter vooral Marokkaanse jongeren (jongens én meisjes) tegen.

Activiteiten/methodiek

Het project bestaat uit vier Marokkaanse vaders die in twee ploegen (overdag en 's avonds) werken. Het dagelijks werk van deze vaders ziet er als volgt uit: patrouilleren op het Centraal Station en omgeving, het aanspreken van Marokkaanse jongeren als er sprake is van overlast, het bieden van hulp en advies aan jongeren, ad hoc hulpverlening als dit noodzakelijk is (bijvoorbeeld bij wegelopen Marokkaanse meisjes). De vaders dragen herkenbare kleding. De vaders hebben een overlegruimte ter beschikking gekregen op het Centraal Station. Deze ruimte wordt ook gebruikt voor gesprekken met jongeren die hulp wensen.

Samenwerking

De Marokkaanse vaders van Rotterdam Centraal werken samen met:

- Stadstoezicht Rotterdam Centrum
- Spoorwepolitie
- Politie Rijnmond
- NS-personeel
- RET
- Marokkaanse moskee An Nasr
- Basis en voortgezet scholen omgeving NS
- Stichting Humanitas
- Paulus kerk
- Leger des Heils
- Zorgconsulenten (preventieve verslavingzorg)

In de toekomst willen de Marokkaanse vaders gaan samenwerken met een pas opgericht opvanghuis voor wegelopen meisjes in Rotterdam.

Resultaten

Het Marokkaanse vadersproject had na de start een proeftijd van zes maanden. Na deze periode kon men de resultaten moeilijk meten. Men heeft toen besloten nog eens een periode van zes maanden als proeftijd te verlenen. Na een jaar is uit een evaluatie duidelijk gebleken dat het buurtvaderproject resultaten heeft geboekt. De Spoorwepolitie en het NS-personeel waren zeer

positief: Het Marokkaanse vadersproject CS heeft een positieve bijdrage geleverd aan de leefbaarheid en veiligheid op CS. Het Marokkaanse vaderproject CS heeft veel aandacht gekregen in de (internationale) media.

Den Haag. Marokkaans Buurtvaderproject Al-Wasl, Laak

Aanleiding

De aanleiding voor het oprichten van een buurtvaderproject werd niet zozeer gevormd door rellen of onlusten met Marokkaanse jeugd (zoals dat in het buurtvaderproject in Amsterdam het geval was). De aanleiding was veel meer van preventieve aard: het voorkómen van een situatie vergelijkbaar met de situatie in Amsterdam toentertijd. Een aantal jaar daarvoor was in Laak reeds een Vadercentrum opgericht. Het Vadercentrum Adam is een veelzijdig clubhuis waar mannen terechtkunnen voor allerlei cursussen, hulp en ondersteuning. Er kwamen vragen vanuit de vrijwilligers en bezoekers van het Vadercentrum of zij niet iets konden doen voor de jeugd op straat. In het Vadercentrum was men bekend met het buurtvaderproject in Amsterdam en men wilde, om grote problemen met de jeugd te voorkomen, ook zo'n project in Den Haag Laak beginnen. In september 2002 startte het buurtvaderproject Al Wasl.

De buurtvaders

Het Marokkaanse Buurtvaderproject Al Wasl wordt momenteel gevormd door 15 Marokkaanse vaders: 11 zijn actief als vrijwilliger en de overige 4 zijn werkzaam in ID-banen. Enkele buurtvaders zijn dertigers, de meesten zijn echter boven de 40 jaar. Met uitzondering van de vier buurtvaders die een ID-baan hebben, is het merendeel van de buurtvaders niet werkzaam of met pensioen. Alle buurtvaders zijn echter wel actief als vrijwilliger in een van de Marokkaanse verenigingen of moskeeën in Den Haag Laak. Ook voorzitters van deze verenigingen en imams in de moskeeën zijn actief rondom het buurtvaderproject. Over het algemeen is het opleidingsniveau van de buurtvaders laag (geen of lager onderwijs). Alle buurtvaders wonen in de wijk Laak in Den Haag.

Doelgroep en doel

De doelen van het buurtvaderproject Al Wasl zijn:

- het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in Laak;
- het verbeteren van de communicatie met en tussen buurtbewoners;
- het aanscherpen van de sociale controle in het stadsdeel;
- een brugfunctie vormen tussen ouders en (hun) jongeren;
- jongeren motiveren om te werken aan een goed toekomstperspectief.

De doelgroep bestaat in eerste instantie uit Marokkaanse jongeren en hun ouders, maar de buurtvaders zouden ook graag jongeren met andere nationa-

liteiten en buurtbewoners meer betrekken bij activiteiten om hun doelen te verwezenlijken.

Activiteiten/methodiek

De activiteiten van de buurtvaders vinden plaats in de wijk Laak. De wijk is in drie delen opgedeeld: Laak-Centraal, Laak-Noord/Molenwijk en Laak-Zuid/Spoorwijk. Elke avond van 19.00 uur tot 21.00 uur lopen/surveilleren 5 of 6 buurtvaders tegelijk door de wijk, aan de hand van een maandelijks vastgestelde looprooster. De doelgroep wordt gevormd door Marokkaanse jongeren. Door speciale kleding te dragen zijn de buurtvaders duidelijk herkenbaar voor de wijkbewoners. De buurtvaders spreken de jongeren aan op ongewenst gedrag. Hierbij gaat het vooral om zeer lichte tot lichte overtredingen en om de gewone waarden en normen die voor iedere burger gelden, zoals het gooien van vuil op straat en het voetballen tegen portiekdeuren. Bij kleine incidenten kunnen zij, naar eigen inschatting, ook bemiddelen tussen partijen. Er is afgesproken dat de buurtvaders bij zwaardere overtredingen, zoals een grote groep overlast gevende jongeren, een dronken agressieve wijkbewoner of een uit de hand lopende burenruzie, de politie erbij betrekken. De buurtvaders hebben mobiele telefoons bij zich en middels een speciale lijn kunnen zij, indien gewenst, ter plekke de politie inlichten. Elke avond na het surveilleren maken de buurtvaders een verslag van hun ronde, in de computer. In deze locatiewerslagen staat beschreven waar de buurtvaders hebben gelopen, wat ze er tegen zijn gekomen, hoe laat dat was en waar de buurtvaders van de volgende avond op moeten letten. Op deze manier zijn alle buurtvaders op de hoogte van wat er speelt en van wat zich heeft voorgedaan.

Samenwerking

De buurtvaders werken samen met de volgende partijen:

- Politie Laak: de buurtvaders hebben een samenwerkingsverband met de politie.
- Stichting Welzijn Laak / het Vadercentrum.
- De gemeente / stadsdeelkantoor Laak. De gemeente verleent subsidie. Er is aansluiting met diverse projecten in de wijk, gezamenlijke projecten tussen bewoners, gemeente en politie zoals het preventieteam en Nachtpreventie in de wijk.
- Sociale Activering.
- Stedelijk Netwerk Burgerinitiatieven voor veiligheid en leefbaarheid. Het buurtvaderproject is hier lid.
- Marokkaanse verenigingen, moskeeën en zelforganisaties in Laak.
- Buurtcomités en jongerencentra in Laak. Buurtvaders nemen, op verzoek, deel aan bijeenkomsten.
- Ook zijn er contacten met andere buurtvaderprojecten in Nederland en met het buurtvaderproject in de Schilderswijk in Den Haag.

Resultaten

Van het Laakse buurtvaderproject is geen formele evaluatie uitgevoerd. In het jaarverslag van 2003 wordt het volgende opgemerkt ten aanzien van de resultaten:

“vaders hebben een goede relatie met bewoners en politie opgebouwd; hun organisatie, kennis en vaardigheden zijn verdiept en verbreed; veel Marokkaanse vaders in Laak zijn een hernieuwde relatie met hun kinderen aangegaan en zijn zich bewuster geworden van hun rol als opvoeder”.

Er is erg veel aandacht voor het buurtvaderproject in Laak, zowel vanuit de media, kranten als vanuit andere instellingen. De buurtvaders zijn tevreden over hoe het project wordt neergezet in de media en over de aandacht van instellingen.

Huizen. Buurtvaderproject Stad en Lande

Aanleiding

Het initiatief tot het project is genomen door de gemeente Huizen, de politie en de welzijnsinstelling, naar aanleiding van klachten van buurtbewoners en werknemers in het winkelcentrum. Er was al bekendheid met het buurtvaderproject in Amsterdam, dat toen erg in het nieuws was en men wilde iets soortgelijks in Huizen opzetten. Het project werd gekopieerd uit Amsterdam. Er waren contacten met die buurtvaders daar. Het idee was dat Marokkaanse jongeren meer respect zouden hebben voor Marokkaanse ouders.

De buurtvaders

De meeste van de elf deelnemende buurtvaders hebben een reguliere baan en een gezin waarvan de kinderen nog op de basisschool zitten. De jongste buurtvader is 35, de oudste is 54 jaar. Het opleidingsniveau van de buurtvaders is divers. Er zijn buurtvaders uit de eerste en uit de tweede generatie.

Doelgroep en doel

Doelgroep: in de eerste plaats Marokkaanse jongeren in de wijk. Daarnaast worden vaders van de betrokken jongens en actieve wijkbewoners ook tot de doelgroep gerekend. De doelstellingen van het buurtvaderproject zijn:

- terugdringen van overlast en bestrijden van kleine criminaliteit;
- sfeerverbetering in de wijk, versterken van wijknetwerken;
- vergroten van de ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie;
- contact maken en onderhouden met jongeren.

Er zijn ook doelen geformuleerd voor de buurtvaders zelf:

- actief blijven als vrijwilliger, meer bekendheid met vrijwilligerswerk;
- het vervullen van een voortrekkersrol binnen de gemeenschap.

Activiteiten/methodiek

De buurtvaders surveilleren 5 avonden in de week, alle avonden behalve de dinsdag en de donderdag, van 20.00 tot 22.00 uur. Tot voor kort deden ze dit met z'n tweeën tegelijk, sinds kort echter met 3 buurtvaders per avond. Dit is mogelijk omdat het aantal buurtvaders is uitgebreid van acht naar elf. De vraag hiernaar kwam ook van de buurtvaders zelf: hierdoor werd de belasting van de buurtvaders verlicht en hoefden ze, bij bijvoorbeeld bij ziekte van een buurtvader, niet alleen te surveilleren.

Naast het surveilleren, waarbij contact gemaakt en onderhouden wordt met jongeren, signaleren de buurtvaders nieuwe ontwikkelingen (bijvoorbeeld nieuw probleemgedrag), werven ze jongeren voor bijvoorbeeld voorlichtingsactiviteiten en verwijzen ze jongeren door naar andere voorzieningen.

Samenwerking

Er wordt samengewerkt met: buurtorganisaties/buurtcomités, welzijnsorganisaties en politie. Het initiatief en de regie van het buurtvaderproject berust bij de Stichting Welzijn Huizen. Daarnaast worden contacten onderhouden met moskeeën, zelforganisaties en de gemeente Huizen.

Resultaten

In het projectverslag (2004), dat is opgenomen in het jaarverslag van Lokaal Welzijn Huizen, wordt de meerwaarde van het project als volgt omschreven:

- *“Afgezien van de incidenten van afgelopen zomer is er een duidelijk daling van overlast rondom de kostmand geconstateerd*
- *de buurtvaders nemen regelmatig deel aan de verschillende overleggen*
- *binnen de gemeente Huizen (wijknetwerken, politieoverleg).*
- *De buurtvaders zijn een aanspreekpunt voor verschillende partijen(politie, gemeente, jongeren, ouders, en Stichting Welzijn Huizen) geworden”.*

Over de resultaten zeggen de buurtvaders zelf onder andere: “Er is ook geen overlast meer. Misschien dat er een keer ergens een ruit kapot gaat. Maar nooit in de tijd dat wij aanwezig zijn. Dat noem ik ook geen overlast, dat kan gebeuren. Dat hoort bij de leeftijd”.

Lelystad. Buurtvaderproject, Atolwijk, Zuiderzeewijk, centrum.

Aanleiding

De overlast in het centrum en in bepaalde wijken van Lelystad, mede veroorzaakt door Marokkaanse jongeren, vormde de aanleiding voor het starten van een buurtvaderproject. In 2000 moest het jongerencentrum Escape in de Atolwijk, op last van de burgemeester, haar deuren sluiten vanwege agressief gedrag door een groep jongeren van Marokkaanse afkomst. De gemeente

besloot toen dat er een project gericht op het vergroten van de sociale controle en veiligheid moest worden opgezet. De gemeente dacht zelf aan een buurtvaderproject naar Amsterdams model. Het idee is blijven liggen en werd in 2003 door de gemeente weer opgepakt met intensieve inzet en begeleiding van wijkgericht werken (Ministerie van Justitie, 2004).

De buurtvaders

Er zijn momenteel 14 buurtvaders betrokken bij het buurtproject in Lelystad. Naar leeftijd is het een relatief jonge groep vaders; de gemiddelde leeftijd van de buurtvaders is 35 jaar. Alle buurtvaders zijn hoger opgeleid. Ze zijn, de meesten fulltime, werkzaam in onder meer het onderwijs, de jeugdhulpverlening, de grafische sector en de informatie- en communicatietechnologie. De meesten werken in Amsterdam, enkele in een andere grote stad. Alle buurtvaders wonen in Lelystad en zijn er ook opgegroeid. Een van de buurtvaders zit ook in het bestuur van een moskee.

Doelgroep en doel

Volgens de buurtvaders zijn de belangrijkste doelstellingen van het project: Verbeteren van het imago van Marokkaanse jongeren, verbeteren van de leefbaarheid in wijk en betrekken van de jongeren in de maatschappij, bij de Lelystadse gemeenschap. Op de website van de buurtvaders worden de doelstellingen als volgt geformuleerd:

- Imago van de Marokkaanse jongeren verbeteren;
- Het bevorderen van de betrokkenheid van de Marokkaanse ouders bij het buurtvaderproject;
- Pro-actief aan het werk gaan;
- Samenwerken met instellingen op wijkniveau.

Activiteiten/methodiek

De activiteiten van de buurtvaders kunnen globaal ingedeeld worden in de volgende taken:

- Marokkaanse jongeren aanspreken op hun gedrag (waar het nodig is).
 - Belangen van de Marokkaanse jongeren behartigen.
 - Samen met de Marokkaanse jongeren bekijken wat de behoeftes/problemen zijn en daar wat mee/aan doen.
 - Bemiddelen tussen Marokkaanse jongeren en derden binnen Lelystad.
 - Marokkaanse ouders informeren/adviseren over het belang van het project.
- De buurtvaders komen zelf met initiatieven/ideeën voor activiteiten. Een vast onderdeel is het lopen/surveilleren in de wijk. Hierdoor ontmoeten ze jongeren in de wijk, gaan gesprekken met ze aan, horen waar behoefte aan is en proberen

op die wensen en behoeftes in te spelen. Sinds kort lopen ze niet alleen in de Atolwijk maar ook in andere wijken in de stad. Er wordt drie keer per week gesurveilleerd door de buurtvaders.

Naast het surveilleren gaan de buurtvaders wekelijks met de jongeren zaalvoetballen. Deze activiteit wordt erg goed bezocht door de jongeren én door hun ouders. Ook succesvol was het initiatief om tijdens de Ramadan dit jaar 's nachts (van 23.00 tot 3.00 uur) een voetbaltoernooi te organiseren. De buurtvaders houden, een keer per week, ook toezicht in de bibliotheek. De buurtvaders betrekken, indien nodig, ook buurtbewoners in hun activiteiten.

Samenwerking

Door de buurtvaders wordt samengewerkt met diverse partijen, zoals de gemeente Lelystad, de politie Lelystad, Stichting 3D (jongerenwerk) en moskeeën. Daarnaast is het project ingebed in het wijkgericht werken. Hierdoor zijn de lijnen met Lelystadse maatschappelijke organisaties kort. Er zijn wijkposten, waarin alle organisaties in de wijk vertegenwoordigd zijn, of kunnen worden uitgenodigd. De buurtvaders hoeven niet zelf naar het stadhuis te gaan of naar het politiebureau; alles is aanwezig in de wijkpost. Er zijn acht wijkposten in Lelystad, alle wijkcoördinatoren kennen de buurtvaders. Vanuit de buurtvaders zijn er twee aangesteld als vaste contactpersoon voor de andere partners; zij worden gebeld indien nodig en zij gaan mee naar vergaderingen.

Resultaten

Er is van het buurtvaderproject geen formele evaluatie uitgevoerd. In een beschrijving van het buurtvaderproject Lelystad (Ministerie van Justitie 2004) wordt het volgende over de resultaten opgemerkt: *“Er is nu een grote groep zeer actieve vaders die onder meer bemiddelt tussen jongeren en instellingen, activiteiten voor jongeren organiseert en als aanspreekpunt voor instellingen optreedt. Aanbod en vraag worden door optreden van de vaders beter op elkaar afgestemd en de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van zowel jongeren als volwassenen zijn vergroot. Het project is ingebed in het wijkgericht werken, waardoor er koppelingen met de Lelystadse maatschappelijke organisaties liggen en de lijnen kort zijn. De overlast is afgenomen”*.

1 Van een aantal projecten zijn interne evaluaties beschikbaar. Als hiernaar verwezen wordt, is dit in de tekst aangegeven.

Colofon

opdrachtgevers

Odyssee, Forum, Gemeente Den Haag, Ministerie van Justitie
Vreemdelingenzaken en Integratie en het Marokkaans Nederlands Interactie-
team Jeugd. Met dank aan Fonds 1818.

auteurs

Drs. M. de Gruijter en dr. T. Pels (Verwey-Jonker Instituut)

met medewerking van

Drs. G. Doğan en drs. O. Benali

Odyssee

Odyssee ondersteunt ontwikkel- en veranderingsprocessen van mensen en organisaties. Mensen zijn op zoek naar invloed op hun toekomst, het verkrijgen van autonomie en het vergroten van kennis. Organisaties willen verbeteren en zoeken naar duurzame perspectieven. Tijdens deze tocht om dromen en ambities te realiseren, is een reisgenoot die meedenkt en ondersteunt nuttig en vaak onontbeerlijk. Vanuit betrokkenheid en partnerschap inspireert Odyssee mensen en organisaties tot ontwikkeling. Toekomstgericht, met beide benen op de grond. Gericht op het creëren van nieuwe kansen. Het gaat daarbij om de mens en de maatschappij van morgen. Kernactiviteit van Odyssee is het organiseren van intensieve leerprocessen middels (meerdaagse) trainingen, coaching, begeleiding en advisering. Odyssee is een landelijk opererende onderneming met kantoren in Maastricht, Baarn en Meppel. Er werken 200 mensen waarvan 110 trainers-adviseurs.

Webadres: www.odyssee-groep.nl

Forum

In de visie van Forum delen zowel allochtone als autochtone burgers de verantwoordelijkheid voor de multiculturele samenleving (gedeeld burgerschap). Burgers en organisaties in een multiculturele samenleving moeten kunnen omgaan met de verschillende codes die leden van de verschillende gemeenschappen hanteren; ze moeten kunnen schakelen, verbinden. Burgerschap vereist dus wederkerigheid.

Het veronderstelt:

- eigen verantwoordelijkheid
- zelfredzaamheid
- betrokkenheid
- deelname aan de samenleving
- integratie en sociale competenties.

Webadres: www.forum.nl

Gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag is stevig verankerd in alle onderdelen van de Haagse samenleving. Welzijn, integratie en (sociale) veiligheid zijn onderwerpen die Den Haag uiteraard van groot belang vindt. Daarom werkt de gemeente met diverse partners in de stad aan deze thema's. De buurtvaderprojecten zijn één van die partners.

Webadres: www.denhaag.nl

Ministerie van Justitie, Vreemdelingenzaken en Integratie

Justitie is verantwoordelijk voor de toelating en naturalisatie van vreemdelingen en voor de integratie van etnische minderheden in de Nederlandse samenleving. Justitie staat voor rechtvaardige immigratie en volwaardige integratie

Webadres: www.justitie.nl

Marokkaans-Nederlands Interactieteam Jeugd

Het Marokkaans-Nederlands Interactieteam Jeugd heeft van 2002 tot 2004 gemeenten en instellingen geadviseerd op het terrein van overlast en criminaliteit van Marokkaanse jongeren. In het najaar van 2004 is dit team opgevolgd door vier verschillende interdisciplinaire teams op het terrein van inter-etnische spanningen, relationeel geweld (huiselijk geweld, eerwraak, loverboys) en jeugd en veiligheid. Deze teams vervullen een brugfunctie tussen lokale minderheidsgroepen, instellingen en het lokale bestuur en sluiten aan op bestaande initiatieven. De teams werden geïnstalleerd door het Ministerie van Justitie, Vreemdelingenzaken en Integratie en ondersteund door Forum, instituut voor multiculturele ontwikkeling.

Webadres: www.forum.nl

Het Verwey-Jonker Instituut

Het Verwey-Jonker Instituut in Utrecht doet beleidsstrategisch en evaluatief onderzoek naar sociale vraagstukken. Het onderzoek is beleidsgericht, evaluatief, strategisch en adviserend. Drie perspectieven staan daarbij centraal: dat van burgers, instellingen en overheden. De uitkomsten van onderzoek zijn bruikbaar voor aanpassingen in het beleid van organisaties en overheden. Het instituut wil met behulp van onderzoek de sociale participatie van burgers bevorderen en bijdragen aan de aanpak van maatschappelijke problemen.

Webadres: www.verwey-jonker.nl

ISBN 90-809787-1-X

Copyright©2005, Verwey-Jonker Instituut

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm, op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Odyssee

Gemeente Den Haag

Justitie

